

Master thesis Sociologie

Maakt etnisch gemengd sporten verschil?

Een studie naar de mate van integratie van allochtonen die sporten in naar
etnische samenstelling verschillende sportverbanden

Niels Hermens
13 juni 2008

Maakt etnisch gemengd sporten verschil?

Een studie naar de mate van integratie van allochtonen die sporten in naar
etnische samenstelling verschillende sportverbanden

Master thesis Sociologie

Tilburg, 13 juni 2008

Auteur: Niels Hermens (ANR: 213679)

Begeleider: Dr. C.W.S. Monden

Tweede beoordelaar: Dr. L.C.J.M. Halman

Faculteit Sociale Wetenschappen

Universiteit van Tilburg

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie waarmee ik mijn studie Sociologie aan de Universiteit van Tilburg afsluit. Tijdens deze studie ben ik vooral geïnteresseerd geraakt in bindingen tussen mensen en wat de gevolgen zijn van dit onderdeel van sociaal kapitaal voor individuen en samenlevingen. Al voor mijn studie in Tilburg is bij mij interesse opgewekt voor de maatschappelijke functie van sport. Sociaal kapitaal en sport zijn dan ook twee belangrijke concepten in mijn scriptie.

Zelf zie ik deze scriptie niet alleen als een afsluiting van mijn studie, maar ook als een afsluiting van zeven geweldige jaren als student. Dat deze tijd zo mooi was, heeft heel veel te maken met de mensen met wie ik deze tijd heb meegemaakt. Daarom wil ik iedereen waarmee ik alle ervaringen heb mogen delen, daar bij dezen voor bedanken.

Graag wil ik van de gelegenheid gebruik maken om een aantal mensen te bedanken. Ten eerste het Mulier Instituut voor het ter beschikking stellen van het databestand Sport en Multiculturaliteit. Christiaan Monden, mijn scriptiebegeleider, wil ik bedanken voor zijn goede begeleiding tijdens het schrijven van mijn scriptie. De contactmomenten heb ik altijd als plezierig ervaren en zijn commentaar heeft zeker bijgedragen aan de kwaliteit van deze scriptie. Verder ben ik erg blij dat Ruud van der Meulen tijd heeft vrijgemaakt om mee te lezen met mijn scriptie. Hij heeft naast inhoudelijk commentaar, ook nuttige praktische tips gegeven voor het schrijven van een scriptie. Eefje wil ik bedanken voor haar vertrouwen in mij en voor het feit dat ik bij haar altijd mijn verhaal over de voortgang kwijt kon.

Tot slot wil ik in het bijzonder mijn ouders, Joop en Ody, bedanken voor hun steun tijdens mijn gehele studententijd. De vrijheid en mogelijkheden die jullie me hebben gegeven om na mijn Hbo-opleiding door te studeren aan de Universiteit, en ook nog eens een semester in Istanbul te studeren, is mij echt heel erg dierbaar.

Niels Hermens

13 juni 2008

Summary

The main question in this research is: *Does the level of integration of ethnic minorities in Dutch society differ, if they are a member of sports clubs with different ethnical compositions? And what causes this difference?* Contact between ethnic minorities and native people in sports clubs, is the most important concept in this research. It is defined as *bridging social capital in sports clubs*.

In order to answer the research question, a cross-sectional dataset with 546 allochthonous respondents was used. All of them are members of a sports club in one of the large cities in The Netherlands. They all have a Surinamese, Antillean, Moroccan or Turkish ethnical background. The main hypothesis is that respondents who play sports in an ethnical diverse team or club, have reached a higher level of integration in Dutch society than respondents who are member of a sports club without autochthonous members. This has been examined for three different aspects of integration: social integration, attitudes, and economical integration.

One of the results that have been found is that the ethnical composition of sports clubs does not have a connection with the degree of economical integration of ethnic minorities. Yet, for some indicators of social integration and attitudes, it is concluded that people from ethnic minorities who have interethnic contact in sports clubs, have reached a higher level of integration compared to ethnic minorities without bridging social capital in sports clubs. It is interesting that the difference in degree of integration for some indicators of integration is explained by the ethnical composition of the team. This is the case for knowledge of Dutch language and the number of native Dutch friends. On the other hand, there are also some indicators of integration in which this difference is explained by the ethnical composition of the sports club. Those indicators of integration are knowledge of Dutch culture, voting behaviour, and attitudes towards natives.

Inhoudsopgave

VOORWOORD	4
SUMMARY	5
INHOUDSOPGAVE	6
LIJST VAN TABELLEN	8
LIJST VAN FIGUREN	8
1. INLEIDING	9
1.1 INTRODUCTIE	9
1.2 INTEGRATIE.....	10
1.3 MAATSCHAPPELIJKE EN WETENSCHAPPELIJKE RELEVANTIE.....	11
1.4 ONDERZOEKSVRAGEN	12
1.4.1 Centrale vraagstelling	12
1.4.2 Selectie: welke allochtonen sporten in welke etnische samenstelling?.....	13
1.4.3 Onderzoeksvragen	14
1.4.4 Doelstelling.....	15
1.5 OPBOUW VAN DE STUDIE.....	16
2. THEORIE EN HYPOTHESEN	17
2.1 INTEGRATIE.....	17
2.2 VERSCHILLENDE ASPECTEN VAN INTEGRATIE	19
2.2.1 Sociaal-culturele integratie: contacten, taal en oriëntatie op de Nederlandse cultuur.....	19
2.2.2 Attitudes: algemeen vertrouwen en houding ten opzichte van autochtonen	20
2.2.3 Economische integratie: baan en inkomen.....	21
2.3 DE SEGREGERENDE FUNCTIE VERSUS DE INTEGRERENDE FUNCTIE VAN SPORT	22
2.3.1 Overbruggend sociaal kapitaal binnen het sportverband.....	23
2.4 SOORT ZOEKT SOORT HYPOTHESEN	23
2.5 INTEGRATIE DOOR SPORT	26
2.5.1 Sociaal-culturele integratie	26
2.5.2 Attitudes.....	28
2.5.3 Economische integratie	30
2.5.4 Causaliteit.....	31
2.5.5 Vrijwilligerswerk	32
2.6 AFSLUITING EN CONCEPTUEEL MODEL	33

3. METHODEN EN TECHNIEKEN.....	35
3.1 DATA	35
3.2 OPERATIONALISERING.....	36
3.2.1 Operationalisering etnisch overbruggend sociaal kapitaal binnen het sportverband.....	37
3.2.2 Operationalisering integratie	37
3.2.3 Operationalisering onafhankelijke variabelen Soort zoekt soort hypothesen	39
3.2.4 Operationalisering vrijwilligerswerk	40
3.2.5 Operationalisering controlevariabelen	41
3.3 ANALYSEPLAN	41
3.4 BESCHRIJVENDE RESULTATEN.....	42
4. RESULTATEN.....	46
4.1 TOETSING SOORT ZOEKT SOORT HYPOTHESEN.....	46
4.1.1 Bivariate toetsing Soort zoekt soort hypothesen.....	46
4.1.2 Multivariate toetsing Soort zoekt soort hypothesen.....	48
4.2 TOETSING HYPOTHESEN MET BETREKKING TOT MATE VAN INTEGRATIE.....	49
4.2.1 Bivariate toetsing hypothesen met betrekking tot mate van integratie	49
4.2.2 Toetsing Vrijwilligerswerkhypothese.....	52
4.2.3 Multivariate toetsing hypothesen met betrekking tot mate van integratie	53
4.2.4 Samenvatting multivariate toetsing hypothesen met betrekking tot integratie	59
5. CONCLUSIE EN DISCUSSIE	61
5.1 CONCLUSIE.....	61
5.2 DISCUSSIE	64
5.3 TOT SLOT	66
REFERENTIES.....	67
BIJLAGEN	70

Lijst van tabellen

Tabel 1 Beschrijving variabelen (gemiddeldes, standaarddeviaties, minima, maxima en percentages).	43
Tabel 2 Verdeling respondenten over naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden naar land van herkomst (percentages).....	46
Tabel 3 Bivariate regressiecoëfficiënten (B) multinomiale logistische regressieanalyse van sociale achtergrondkenmerken op etnische samenstelling van het sportverband. Odds Ratio (O.R.) tussen haakjes.	47
Tabel 4 Multivariate regressiecoëfficiënten van multinomiale logistische regressieanalyse van sociale achtergrondkenmerken op etnische samenstelling van het sportverband. Odds Ratio (O.R.) tussen haakjes.	49
Tabel 5 Bivariate toetsing hypothesen met betrekking tot mate van integratie vergeleken voor allochtonen die sporten in naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden.	50
Tabel 6 Regressiecoëfficiënten (B) van vrijwilligerswerk op mate van integratie.....	52
Tabel 7 Regressiecoëfficiënten (B) hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband op het aantal autochtonen van de sportvereniging waar allochtonen ook buiten de sport mee omgaan.....	55
Tabel 8 Regressiecoëfficiënten (B) hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband op hoeveel allochtonen geleerd hebben over Nederland.	55
Tabel 9 Regressiecoëfficiënten (B) hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband op stemgedrag (logistische regressie).....	56
Tabel 10 Regressiecoëfficiënten (B) hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband op beheersing van de Nederlandse taal.....	56
Tabel 11 Regressiecoëfficiënten (B) hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband op houding ten opzichte van autochtonen.	58
Tabel 12 Regressiecoëfficiënten (B) hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband op inkomen.	59
Tabel 13 Multivariate toetsing hypothesen met betrekking tot integratie voor allochtonen die sporten in naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden.	60

Lijst van figuren

Figuur 1 Conceptueel model Soort zoekt soort hypothesen.	25
Figuur 2 Conceptueel model Heterofiliehypothese, Contacthypothese en Arbeid- en inkomenshypothese.	31
Figuur 3 Conceptueel model.	34
Figuur 4 Verdeling respondenten over naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden.....	43

1. Inleiding

1.1 Introductie

Sinds in de jaren tachtig van de twintigste eeuw duidelijk werd dat het aandeel allochtonen in de Nederlandse samenleving zou toenemen in plaats van afnemen, wordt in Nederland een integratiebeleid gevoerd. Het doel van dit beleid is allochtonen te betrekken in de Nederlandse samenleving.

Rond de eeuwwisseling naar de eenentwintigste eeuw is door de komst van nieuwe politieke partijen als de LPF met Pim Fortuyn en de PVV met Geert Wilders, het debat over de integratie van allochtonen een discussie geworden waar vrijwel iedere Nederlander een mening over heeft. Een belangrijk aspect van deze discussie is de vraag of menging van allochtonen en autochtonen binnen maatschappelijke organisaties, bijdraagt aan de integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving als geheel. Daarbij ligt de nadruk op drie vormen van etnisch mengen: in scholen, in wijken en in sportverenigingen (Kamerman, 2007; Pronk, 2007; Annema, 2008). Deze discussie leeft ook bij beleidsmakers in Nederland. In 2005 schreef het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) bijvoorbeeld de kabinetsnota *Tijd voor sport*. In deze nota vermeldde het ministerie dat de educatieve waarde van sport optimaal benut kan worden voor doeleinden als integratie. Deze verwachting van het ministerie is gebaseerd op de gedachte dat mensen elkaar via de sport ontmoeten en dat tijdens het sporten de nadruk ligt op overeenkomsten in plaats van op verschillen (Ministerie van VWS, 2005). Ook het huidige kabinet geeft aan te verwachten dat lidmaatschap van een sportvereniging bijdraagt aan de ontwikkeling van wederzijds vertrouwen en de integratie van etnische minderheden (Ministerie van VWS, 2007).

Naast de bevolking en beleidsmakers, zijn ook wetenschappers geïnteresseerd in wat lidmaatschap van een sportvereniging kan betekenen voor de integratie van allochtonen. De Toqueville (1835) was een van de eerste denkers die de relatie legde tussen verenigingen en gelijkheid in een samenleving (De Toqueville, 1969 p.513). Granovetter (1973) borduurde hierop voort, door te stellen dat verenigingen de contacten tussen verschillende groepen binnen een samenleving bevorderen. Hij maakt onderscheid in *sterke banden* (*strong ties*), die hij definieert als hechte vriendschappen, en *zwakke banden* (*weak ties*) tussen leden van een vereniging. Volgens Granovetter (1973) zijn vrienden veelal afkomstig uit dezelfde sociale klasse, terwijl dat bij contacten uit zwakke banden volgens hem minder het geval is. Hij is daarom van mening dat contacten met verenigingsgenoten meer mogelijkheden bieden om in

contact te komen met mensen uit andere sociale groepen in de samenleving, dan vriendschappen (Granovetter, 1973).

Van Bottenburg en Schuyt (1996) geven aan op welke wijze sport kan bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen. Zij belichten twee tegenstellingen in de georganiseerde sport. Enerzijds kan volgens hen sport bijdragen aan de integratie van minderheden in een samenleving. Anderzijds kan sport door de competitieve sfeer leiden tot onderscheiding en categorisering tussen mensen (Van Bottenburg & Schuyt, 1996).

In Nederland zijn bevolking, beleidsmakers en wetenschappers geïnteresseerd in de integrerende werking van sport. Er wordt echter vrijwel nooit antwoord gegeven op de vraag of, en onder welke sociale omstandigheden, lidmaatschap van een sportvereniging de integratie van allochtonen buiten de sport versterkt. Verbeterd het lid zijn van een sportvereniging bijvoorbeeld sowieso de mate van integratie van allochtonen, of hangt dit ook af van de etnisch samenstelling van het sportverband? Naar aanleiding van een beschrijvende analyse van hetzelfde databestand als voor mijn onderzoek wordt gebruikt, concluderen Verweel, Janssens en Roques (2005) dat allochtonen meer contacten opdoen in allochtone sportverenigingen dan in etnisch gemengde sportverenigingen. Hij kijkt hierbij echter alleen naar de hoeveelheid contacten, en niet of dit contacten zijn met autochtonen of met mensen van hun eigen etnische achtergrond. Dit laatste staat centraal in mijn onderzoek. Daarin is het een vooruitgang ten opzichte van de studie van Verweel. Er wordt geanalyseerd of de mate van contact met autochtonen binnen een sportvereniging samenhangt met de mate van integratie van allochtonen buiten de sport. Dit wordt vergeleken voor allochtonen die sporten in drie naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden: allochtone teams in allochtone sportverenigingen, allochtone teams in etnisch gemengde sportverenigingen en etnisch gemengde teams in etnisch gemengde sportverenigingen.

1.2 Integratie

Waar moet een allochtoon aan voldoen, wil deze gezien worden als in sterke mate geïntegreerd in de Nederlandse samenleving? Iemand die deze vraag aan meerdere mensen stelt, krijgt waarschijnlijk veel verschillende antwoorden. Sommige mensen zullen zeggen dat Islamitische vrouwen geïntegreerd zijn als zij geen hoofddoek dragen in het openbaar. Anderen vinden dat allochtonen geïntegreerd zijn in de Nederlandse samenleving op het moment dat zij de Nederlandse taal beheersen of als zij een baan hebben.

Vanwege de vele interpretaties van het begrip integratie, is het van belang dat duidelijk is op welke manier in deze studie wordt aangekeken tegen dit begrip. In deze studie

wordt gekeken naar drie verschillende aspecten van integratie. Het eerste aspect is sociaal-culturele integratie. Kort gezegd, is sociaal-culturele integratie de mate van contact van allochtonen met autochtonen buiten de sport en de kennis die allochtonen hebben van de Nederlandse cultuur. Het tweede aspect van integratie is attitudes. Dit wordt gedefinieerd als algemeen vertrouwen in andere mensen en de houding ten opzichte van autochtone Nederlanders. Ten slotte wordt gekeken naar economische integratie. Hierbij gaat het om arbeidsparticipatie en de hoogte van het inkomen.

Met integratie wordt in deze studie dus niet assimilatie, het volledig overnemen van Nederlandse gewoonten en Nederlandse normen en waarden, bedoeld. Het wordt gedefinieerd als kennis van de Nederlandse cultuur, het participeren in de Nederlandse samenleving, en een positieve houding ten opzichte van andere mensen en autochtone Nederlanders. Een onderwerp als religie, wat vandaag de dag vaak met integratie wordt geassocieerd, komt niet aan de orde. In paragraaf 2.1 wordt de benadering van integratie in deze studie uitgebreid beschreven.

1.3 Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie

Dat sporten in een etnisch gemengde of ongemengde vereniging in Nederland een belangrijk onderwerp van gesprek is, blijkt uit een artikel in de Volkskrant van 28 februari 2008. Hierin wordt vermeld dat sommige voetbalverenigingen uit Brabantse dorpen, geen wedstrijden meer willen spelen tegen verenigingen uit de steden. Leden van deze verenigingen zijn namelijk bang voor de confrontaties met de zogenoemde zwarte clubs (Annema, 2008). Hierdoor lijken allochtone sportverenigingen de integratie van allochtonen te verhinderen. Verweel et al. (2005) vinden in het eerder aangehaalde onderzoek echter het tegenovergestelde. Hij concludeert dat allochtone verenigingen de integratie van allochtonen niet belemmeren, maar zelfs bevorderen (Verweel et al., 2005). Het verschaffen van meer duidelijkheid in deze maatschappelijke en wetenschappelijke discussie, is een belangrijke aanleiding voor mijn onderzoek. Een andere reden voor mijn onderzoek is dat, zoals eerder aangegeven, Nederlandse beleidsmakers ervan uitgaan dat etnisch gemengd sporten de integratie van allochtonen versterkt.

De wetenschappelijke kennis en inzichten over de integrerende werking van sport zijn beperkt. Daarnaast zijn in het verleden vrijwel alleen kwalitatieve onderzoeken gedaan naar de samenhang tussen de etnische samenstelling waarin allochtonen sporten, en de mate van integratie buiten de sport (Van der Leest & Janssens, 2006). In het beperkte aantal kwantitatieve studies die de integratie van allochtonen en de rol die sport daarbij speelt

bespreken, gaat het hoofdzakelijk over integratie van allochtonen *in* de sport (participatie in sport), in plaats van over integratie *door* de sport (effecten van participatie in sport).

Meer ideologische betogen, die integratie in een samenleving vanuit een breder perspectief bekijken, noemen lidmaatschap van sportverenigingen als een van de manieren om de integratie van achterstandsgroepen en minderheden in een samenleving te versterken (Uslaner, 1999; Putnam, 2000). Putnam (2000, p.411) geeft als reden voor deze verwachting dat het, om samen te sporten, niet nodig is een gedeelde ideologie of gedeelde sociale of etnische afkomst te hebben. Uslaner (1999) veronderstelt dat lidmaatschap van sportverenigingen meer bijdraagt aan een toename van intermenselijk contact en vertrouwen, dan lidmaatschap van andersoortige organisaties (Uslaner, 1999, p.202).

In theorieën over sociaal kapitaal en over integratie zijn twee denkbeelden te herkennen. Het eerste, waar het werk van Putnam en Uslaner onder valt, kijkt naar voordelen van contacten tussen mensen uit verschillende sociale klassen of bevolkingsgroepen voor de totale samenleving. Het tweede denkbeeld benadrukt voordelen van contacten met mensen uit verschillende sociale klassen of bevolkingsgroepen voor het individu. Het werk van Granovetter is hier een voorbeeld van. In hoofdstuk 2 wordt duidelijk dat de voordelen die bindingen tussen verschillende sociale groepen hebben voor individuen en totale samenlevingen, niet los van elkaar kunnen worden gezien.

Samenvattend kan worden gesteld dat tot op heden weinig onderzoek is gedaan naar de relatie tussen het sporten in naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden en de mate van integratie van allochtonen buiten de sport. Toch lijken bevolking, beleidsmakers en wetenschappers te verwachten dat etnisch gemengd sporten bijdraagt aan de mate van integratie van allochtonen buiten de sport. Met deze studie wordt geprobeerd aan te tonen of dit daadwerkelijk het geval is.

1.4 Onderzoeksvragen

1.4.1 Centrale vraagstelling

Naar aanleiding van hetgeen in paragraaf 1.3 is beschreven, is de volgende probleemstelling opgesteld.

- *In hoeverre verschilt de mate van integratie van allochtonen die lid zijn van naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden, en wat is de oorzaak van deze verschillen?*

Bij het lezen van de probleemstelling vallen drie begrippen op die om een uitleg vragen. Dit zijn integratie, allochtonen en sportverbanden. Het begrip integratie is in paragraaf 1.2 beschreven en zal nader toegelicht worden in paragraaf 2.1. Met een *sportverband* wordt de combinatie van een al dan niet etnisch gemengd team met een etnisch gemengde of allochtone sportvereniging bedoeld. Met *allochtonen* wordt in dit onderzoek gerefereerd naar mensen die in Nederland wonen en een Marokkaanse, Antilliaanse, Surinaamse of Turkse achtergrond hebben. Dit zijn namelijk de belangrijkste groepen niet-westerse allochtonen binnen het Nederlandse minderhedenbeleid (CBS, 2000). Hierbij gaat het om mensen die zelf in een van deze landen zijn geboren, maar ook om diegenen waarvan minimaal een van de ouders is geboren in een van deze landen.

1.4.2 Selectie: welke allochtonen sporten in welke etnische samenstelling?

Als iemand lid wordt van een sportvereniging, maakt deze persoon een bewuste keuze voor een bepaalde vereniging. Daardoor is het mogelijk dat allochtonen met bepaalde sociale achtergrondkenmerken lid zijn van een etnisch gemengd sportverband, en allochtonen met andere sociale achtergrondkenmerken lid zijn van een allochtoon sportverband.

Bourdieu (1991) veronderstelt dat mensen in hun vrije tijd contact zoeken met mensen die tot dezelfde sociale klasse of bevolkingsgroep behoren (Bourdieu, 1991). Naar aanleiding van deze gedachte kan worden verwacht dat allochtonen die lid zijn van een etnisch gemengde sportvereniging, sociale achtergrondkenmerken hebben die overeenkomen met die van autochtonen. De sociale achtergrondkenmerken van allochtonen die lid zijn van een volledig allochtone vereniging, zullen in mindere mate overeenkomen met die van autochtonen. Een sterkere mate van integratie buiten de sport voor allochtonen die sporten in een etnisch gemengd sportverband, dan voor allochtonen die sporten in een allochtoon sportverband, zou hierdoor een gevolg kunnen zijn van een eventuele selectie. In sterke mate geïntegreerde allochtonen kunnen bijvoorbeeld eerder kiezen lid te worden van een etnisch gemengd sportverband, dan in zwakke mate geïntegreerde allochtonen. De vraag die daarom gesteld moet worden is: heeft etnisch gemengd sporten als gevolg dat allochtonen in sterkere mate integreren, of heeft een sterke mate van integratie te maken met andere, met etnisch gemengd sporten gepaard gaande factoren, zoals opleidingsniveau en leeftijd bij aankomst in Nederland?

1.4.3 Onderzoeksvragen

De eerste onderzoeksvraag die wordt gesteld gaat in op het vraagstuk welke sociale achtergrondkenmerken van allochtonen bepalen in welke etnische samenstelling zij sporten.

- *Onderzoeksvraag 1: In hoeverre verschillen de sociale achtergrondkenmerken van allochtonen die sporten in naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden?*

De volgende vraag die wordt gesteld, is of de mate van integratie van allochtonen die sporten in naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden verschilt. Omdat integratie wordt opgedeeld in sociaal-culturele integratie, attitudes en economische integratie is deze vraag verdeeld in drie onderzoeksvragen.

- *Onderzoeksvraag 2a: In hoeverre verschilt de mate van sociaal-culturele integratie van allochtonen die sporten in naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden?*
- *Onderzoeksvraag 2b: In hoeverre verschillen de attitudes van allochtonen die sporten in naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden?*
- *Onderzoeksvraag 2c: In hoeverre verschilt de mate van economische integratie van allochtonen die sporten in naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden?*

In paragraaf 1.4.2 is de vraag gesteld of de mate van integratie van allochtonen bepaalt in welke etnische samenstelling zij sporten, of dat het sporten in naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden een verschil in mate van integratie veroorzaakt. Dit komt terug in de derde onderzoeksvraag.

- *Onderzoeksvraag 3: In hoeverre blijft de samenhang tussen het sporten in naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden en de mate van integratie buiten de sport bestaan, als wordt gecontroleerd voor sociale achtergrondkenmerken?*

In het kort beantwoorden de eerste drie onderzoeksvragen de volgende vraag: welke allochtonen sporten in welke etnische samenstelling, en wat zijn daar de gevolgen van voor de mate van integratie van allochtonen?

In 2003 verrichtte veertig procent van de mensen die lid waren van een sportvereniging vrijwilligerswerk (SCP, 2006). Afgaande op dit cijfer kan gesteld worden dat vrijwilligerswerk een belangrijk aspect is van een sportvereniging. Mensen die vrijwilligerswerk doen bij een sportvereniging kunnen bestuurlijke vaardigheden opdoen, financiën leren beheren, vergadertechnieken ontwikkelen, activiteiten leren organiseren en meer verantwoordelijkheidsgevoel krijgen (Van Bottenburg en Schuyt, 1996).

Allochtonen die een functie hebben in het bestuur of een commissie van een sportvereniging, hebben contact met autochtone commissieleden of medebestuurders, autochtone bestuursleden van andere sportverenigingen, of autochtone gemeenteambtenaren. Door deze contacten is het mogelijk dat zij de Nederlandse taal beter leren spreken. Een goede beheersing van de taal is een indicator van een sterke mate van integratie in de Nederlandse samenleving. Allochtonen die vrijwilligerswerk verrichten binnen een etnisch gemengde sportvereniging, hebben waarschijnlijk meer contact met autochtonen dan allochtonen die vrijwilligerswerk verrichten binnen een allochtone sportvereniging. Hierdoor kan de samenhang tussen het verrichten van vrijwilligerswerk en de mate van integratie, verschillend zijn voor allochtonen die sporten in naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden. Om deze gedachtes te toetsen wordt de volgende onderzoeksvraag gesteld.

- *Onderzoeksvraag 4: In hoeverre verschilt de mate van integratie van allochtonen die vrijwilligerswerk verrichten bij een sportvereniging, van de mate van integratie van allochtonen die geen vrijwilligerswerk verrichten bij een sportvereniging? En is deze samenhang verschillend voor allochtonen die sporten in naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden?*

1.4.4 Doelstelling

Het doel van deze studie is inzicht krijgen in welke allochtonen sporten in welke etnische samenstelling, en in hoeverre het sporten in naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden samenhangt met de mate van integratie van allochtonen buiten de sport. Hiermee wordt getracht antwoord te geven op de vraag of er een effect is van etnisch gemengd sporten op de mate van integratie van allochtonen, of dat deze samenhang wordt veroorzaakt doordat in sterke mate geïntegreerde allochtonen lid zijn van interetnische sportverbanden.

1.5 Opbouw van de studie

In dit eerste hoofdstuk is een beeld geschetst van het onderwerp, de aanleiding en de doelen van deze studie. Hoofdstuk 2 begint met een uitleg van het begrip integratie en een bespreking van het belang van integratie van allochtonen in een ontvangende samenleving. Vervolgens worden theorieën en eerdere studies besproken die relevant zijn voor de onderzoeksvraag. Op basis hiervan worden hypothesen opgesteld. In hoofdstuk 3 worden het gebruikte databestand, de onderzoeksopzet en de variabelen besproken. Hoofdstuk 4 bespreekt vervolgens de resultaten van de analyses. De studie wordt in hoofdstuk 5 afgesloten met een conclusie en een discussie.

2. Theorie en hypothesen

De relatie tussen sport en integratie kan op verschillende manieren bekeken worden. Het belangrijkste onderscheid dat gemaakt wordt, is het verschil tussen integratie *in* de sport (participatie in sport) en integratie *door* de sport (de invloed die participatie in sport kan hebben op de integratie van allochtonen buiten de sport). Deze studie gaat in op de integratie *door* de sport. Toch wordt soms verwezen naar literatuur over integratie *in* de sport, omdat integratie van allochtonen *door* de sport pas mogelijk is op het moment dat zij lid zijn van een sportvereniging.

In deze studie ligt de nadruk op de vraag of de mate waarin allochtonen in hun sportverband contact hebben met autochtonen, samenhangt met de mate van integratie van allochtonen buiten de sport. Om hier uitspraken over te kunnen doen is het noodzakelijk te weten wat wordt verstaan onder integratie. Daarom wordt eerst uitgelegd hoe integratie in deze studie wordt benaderd. Vervolgens wordt ingegaan op relevante literatuur over de wijze waarop sport kan bijdragen aan de integratie van allochtonen buiten de sport en worden theorieën beschreven die toegepast kunnen worden op de centrale vraagstelling. Aan de hand van deze theorieën worden hypothesen opgesteld.

2.1 Integratie

Vanuit alle hoeken van de samenleving wordt geroepen dat integratie van allochtonen belangrijk is. Maar wat betekent integratie precies? En waarom is het belangrijk?

Integratie van allochtonen in een samenleving kan niet los gezien worden van de cohesie binnen een samenleving. Durkheim (1858-1917) was een van de eerste sociologen die hierover schreef. Hij stelde dat een gebrek aan cohesie binnen een samenleving het gevolg kan hebben dat bepaalde groepen of mensen zich buitengesloten voelen. Het gevolg hiervan kan zijn dat een strijd ontstaat tussen de verschillende sociale groepen in een samenleving. Dit wordt het *Ordeprobleem* genoemd (Ultee, Arts, & Flap, 2003). Deze theorie gaat ervan uit dat een sterke cohesie in de samenleving de functie heeft de rust binnen de maatschappij te bewaren. Daarom wordt het gezien als een functionalistische theorie.

De cohesie in een samenleving staat op gespannen voet met de cohesie binnen kleinere sociale systemen, zoals vriendengroepen of bepaalde etnische minderheden. Als de cohesie binnen de Surinaamse gemeenschap in Nederland bijvoorbeeld sterk is, terwijl er beperkte bindingen zijn tussen Surinaamse Nederlanders en de autochtone inwoners van Nederland, is

de kans aanwezig dat Surinaamse Nederlanders zich gaan afzetten tegen de autochtone bevolking, en andersom. Een gevolg hiervan kan zijn dat Surinamers in Nederland zich weinig aantrekken van de normen en waarden in Nederland, of zich zelfs niet meer houden aan in het wetboek vastgelegde regels. Vanuit deze gedachte kan worden gesteld dat het, om de orde en rust in een land te bewaren, van belang is dat er bindingen zijn tussen de verschillende bevolkingsgroepen in dat land. Er zou gezegd kunnen worden dat de bindingen tussen verschillende groepen, en dus de cohesie in een samenleving, sterk is als alle groepen en leden van de samenleving dezelfde normen en waarden delen en dezelfde taal spreken, en mensen van verschillende groepen in de samenleving contact hebben met elkaar.

Een stap verder dan integratie is assimilatie. Hiervan wordt gesproken als allochtonen leven volgens de gewoonten van de ontvangende samenleving, vooral autochtone vrienden hebben en de normen en waarden van de autochtone bevolking naleven. In Nederland geassimileerde allochtonen zijn volledig opgegaan in de wereld van autochtone Nederlanders. Dit betekent dat assimilatie nog een stap verder is dan integratie. Met dit in het achterhoofd moeten we onszelf een belangrijke vraag stellen; Wat is het uiteindelijke doel dat we als ontvangende samenleving willen bereiken: integratie of assimilatie van allochtonen? Het beantwoorden van deze vraag is een taak voor politici en beleidsmakers. Wel is het belangrijk te weten dat in deze studie wordt gekeken naar de mate van integratie, en niet naar assimilatie. Het wel of niet behouden van eigen achtergrond en cultuur komt niet aan de orde. Er wordt alleen gekeken naar of allochtonen kennis hebben van de Nederlandse cultuur, of zij contact hebben met autochtonen, of zij de Nederlandse taal spreken en of zij participeren op de arbeidsmarkt. Deze zaken zorgen er namelijk voor dat allochtone Nederlanders het gevoel hebben bij de samenleving te horen, en misschien net zo belangrijk, dat autochtonen vinden dat allochtonen 'erbij horen'. Op het moment dat bepaalde groepen allochtonen het gevoel hebben buiten de maatschappij te vallen, kunnen deze groepen een eigen leven gaan leiden. Het gevolg hiervan is dat dergelijke groepen kleine samenlevingen binnen de gehele maatschappij gaan vormen en gaan leven volgens eigen normen, waarden en regels.

Uit het *Ordeprobleem* van Durkheim kan worden afgeleid dat allochtonen, doordat zij het gevoel hebben buiten de maatschappij te vallen, in conflict kunnen raken met autochtonen. Zij zouden zelfs crimineel gedrag kunnen gaan vertonen. Daarnaast kan bij de autochtone bevolking het idee ontstaan dat allochtonen die in zwakke mate geïntegreerd zijn in een samenleving, niet hun best doen meer te weten te komen over de autochtone cultuur, of dat zij zich daar tegen afzetten. Dit heeft als gevolg dat sommige autochtonen zich minder solidair zullen opstellen ten opzichte van deze groep. Het tegenovergestelde kan bereikt

worden als autochtonen positieve ervaringen hebben met allochtonen. Het beeld dat zij hebben van allochtonen zal door deze positieve ervaringen namelijk positiever worden. Het gevolg hiervan is dat discriminatie zal afnemen en dat autochtonen zich meer solidair zullen gaan opstellen ten opzichte van allochtonen. Een plek waar deze positieve ervaringen kunnen worden opgedaan is de sportvereniging.

Samengevat is cohesie binnen een samenleving, en dus de integratie van allochtonen in Nederland, van belang om criminaliteit en conflicten tussen verschillende sociale groepen in de samenleving te voorkomen. Maar wat is nu precies een in sterke mate geïntegreerde allochtoon en wat is een in zwakke mate geïntegreerde allochtoon? Het antwoord op deze vraag wordt in de volgende paragraaf gegeven aan de hand van drie aspecten van integratie.

2.2 Verschillende aspecten van integratie

In deze studie wordt gekeken naar drie verschillende aspecten van integratie: sociaal-culturele integratie, attitudes en economische integratie. In paragraaf 2.2.1 tot en met paragraaf 2.2.3 worden deze afzonderlijk van elkaar besproken.

2.2.1 Sociaal-culturele integratie: contacten, taal en oriëntatie op de Nederlandse cultuur

Binnen de literatuur heerst consensus over het idee dat sociaal-culturele integratie betrekking heeft op de hoeveelheid informele contacten van allochtonen met autochtonen, en op de oriëntatie van allochtonen op de cultuur van de ontvangende samenleving (Entzinger & Biezeveld, 2003; Weijters & Scheepers, 2003; Dagevos, 2005). In sterke mate sociaal-cultureel geïntegreerde allochtonen maken op straat bijvoorbeeld een praatje met autochtone buurtgenoten. Verder zijn zij geïnteresseerd in de politiek van het land waar ze wonen en kennen ze de belangrijkste feiten over de cultuur en geschiedenis van dit land.

Op het moment dat een bepaalde etnische groep in zwakke mate sociaal-cultureel geïntegreerd is, vormt deze groep een soort eiland binnen de samenleving. Dit kan, zoals in paragraaf 2.1 is beschreven, leiden tot conflicten en onbegrip tussen deze groep allochtonen en de autochtone bevolking. In het meest extreme geval kan dit zelfs leiden tot gewelddadigheden tegen elkaar of tot crimineel gedrag bij mensen uit de geïsoleerde groep. Aansluitend hierop kan de vraag gesteld worden, wat het probleem is als allochtonen geen contact hebben met autochtonen en weinig over de autochtone cultuur weten, maar desondanks wel vreedzaam naast elkaar leven. Een eerste antwoord op deze vraag is dat naarmate mensen meer contact met elkaar hebben en meer over elkaars achtergrond weten, zij meer solidair worden ten opzichte van elkaar. Dit betekent dat in sterke mate sociaal-cultureel

geïntegreerde allochtonen, vaker zullen worden geholpen door autochtonen als zij hulp nodig hebben, dan allochtonen die dit niet zijn. Een ander voorbeeld met betrekking tot solidariteit is dat het van allochtonen die in sterke mate zijn geïntegreerd, sneller wordt geaccepteerd als zij gebruik maken van het sociale zekerheidsstelsel in Nederland, dan van allochtonen die in zwakke mate zijn geïntegreerd. Een tweede antwoord is dat het vrijwel onmogelijk is dat verschillende sociale groepen zonder conflicten samen leven in een samenleving. Een simpel, en in Nederland waarschijnlijk alledaags voorbeeld, is de irritatie die bij sommige autochtonen wordt opgewekt op het moment dat allochtonen geen Nederlands spreken. Deze irritatie staat los van het feit of allochtonen zich wel of niet gedragen volgens de in Nederland heersende normen en waarden.

2.2.2 Attitudes: algemeen vertrouwen en houding ten opzichte van autochtonen

In het boek *Bowling alone* veronderstelt Putnam (2000) dat een hoge mate van algemeen vertrouwen bij mensen, noodzakelijk is voor een sterke cohesie in een samenleving (Putnam, 2000). Uit dit idee op samenlevingsniveau kan worden herleid dat allochtonen die als individu positieve attitudes hebben, in sterkere mate zijn geïntegreerd in de totale samenleving dan allochtonen met negatieve attitudes. Dit betekent niet dat allochtonen buitengewone optimisten moeten zijn om in sterke mate geïntegreerd te zijn in een samenleving, maar het is wel van belang dat zij een zekere mate van algemeen vertrouwen hebben. Op het moment dat mensen namelijk vertrouwen hebben in andere mensen, zal dit ertoe kunnen leiden dat zij minder conflicten hebben. Allochtonen die veel vertrouwen hebben in andere mensen, zullen bijvoorbeeld meer aannemen van autochtonen die iets uitleggen over de normen en waarden in de ontvangende samenleving, dan allochtonen die weinig algemeen vertrouwen hebben. Een positieve houding ten opzichte van autochtonen is in dit voorbeeld van een nog groter belang.

Samengevat geldt dat, net als bij een sterke mate van sociaal-culturele integratie, positieve attitudes bij allochtonen de kans op conflicten en onrust in de samenleving verkleinen. Naar aanleiding van het overeenkomstige belang van positieve attitudes en sociaal-culturele integratie, kan gesuggereerd worden dat algemeen vertrouwen en de houding ten opzichte van autochtonen, indicatoren zijn van sociaal-culturele integratie. In deze studie wordt attitudes echter als een apart aspect van integratie beschouwd. Sociaal-culturele integratie heeft namelijk te maken met gedrag en het aspect attitudes verwijst naar houdingen.

2.2.3 Economische integratie: baan en inkomen

Verschillende organisaties in Nederland geven aan dat het belangrijk is dat allochtonen participeren op de arbeidsmarkt (Trouw, 2007). Ook in dit onderzoek wordt ervan uit gegaan dat arbeidsparticipatie van alle groepen in een samenleving, belangrijk is voor een sterke cohesie binnen een samenleving. Op het moment dat de arbeidsmarktparticipatie en het inkomen van allochtonen achterblijven bij dat van autochtonen is er inkomensongelijkheid in de samenleving. In het historisch materialistisch gedachtegoed, waarvan Marx (1818-1883) een van de grondleggers was, wordt gesteld dat bij inkomensongelijkheid in een samenleving, de arme groep in verzet komt tegen de rijke groep (Ultee et al., 2003). Als allochtonen minder verdienen dan autochtonen, kunnen zij volgens deze gedachte dus in opstand komen tegen autochtonen.

Vanuit het functionalisme wordt ongelijkheid in een samenleving op een andere manier benaderd dan vanuit het historisch materialisme. De *Anomietheorie* van Merton (1910-2003) is hier een voorbeeld van. In deze theorie stelt hij dat mensen die een bepaalde norm binnen een samenleving niet via de legale weg kunnen bereiken, dit gaan proberen met criminele activiteiten (Ultee et al., 2003). In Nederland lijken geld en (luxueuze) goederen door veel mensen te worden beschouwd als belangrijke bezittingen. Op het moment dat de arbeidsmarktparticipatie en het inkomen van bepaalde groepen in een samenleving achterblijven bij dat van de meerderheid, kunnen mensen uit deze groepen niet het geld en de goederen bezitten waarvan zij denken dat verwacht wordt dat zij die hebben. Een manier om alsnog over geld en dure goederen te beschikken is door deze op onrechtmatige wijze te verkrijgen.

In Nederland ligt de arbeidsmarktparticipatie en het inkomensniveau van allochtonen lager dan van autochtonen (SCP, 2007). Uitgaande van de *Anomietheorie* van Merton betekent dit dat het mogelijk is dat allochtonen crimineel gedrag gaan vertonen om deze ongelijkheid recht te trekken. Ook economische integratie van allochtonen in een samenleving is dus van belang om onrust en criminaliteit te voorkomen.

Samengevat bezit een goed geïntegreerde allochtoon een aantal kenmerken. Hij is actief op de arbeidsmarkt, heeft contact met autochtonen buiten de sport, heeft vertrouwen in andere mensen en in autochtonen en heeft kennis van de Nederlandse leefwijze en Nederlandse gewoonten. In het voorgaande is beschreven dat een zwakke mate van integratie in de samenleving een van de redenen is waarom allochtonen, en mensen in het algemeen, onrust

kunnen veroorzaken in een samenleving of crimineel gedrag vertonen. Het is van belang te onderkennen dat dit mechanisme niet alleen opgaat bij allochtonen. Hetzelfde geldt voor buitengesloten groepen autochtonen. Een voorbeeld hiervan zijn werkloze autochtonen.

Een gebrek aan mate van integratie op een van de drie aspecten daarvan, kunnen allemaal hetzelfde gevolg hebben: onrust in de samenleving. De oorzaak van deze onrust is voor ieder aspect van integratie echter verschillend. Ondanks het overeenkomstige gevolg, is het dus wel degelijk van belang om sociaal-culturele integratie, attitudes en economische integratie als drie aparte aspecten van integratie te beschouwen. Allochtonen kunnen namelijk een baan en een voor Nederlandse maatstaven gemiddeld inkomen hebben, maar tegelijkertijd in het dagelijkse leven weinig contact hebben met autochtonen en weinig kennis hebben van de autochtone cultuur. Een voorbeeld hiervan zijn Chinezen die in Nederland een restaurant opzetten waardoor zij voldoende inkomen vergaren, terwijl zij in hun vrije tijd alleen contact hebben met andere Chinezen.

2.3 De segregerende functie versus de integrerende functie van sport

In vrijwel alle literatuur die ingaat op de relatie tussen sport en integratie van allochtonen, worden twee denkbeelden genoemd die een verschillend verband tussen sportdeelname en integratie van allochtonen beschrijven. Het eerste denkbeeld komt van Bourdieu (1991). Hij stelt dat mensen voor een sport kiezen die past bij hun sociale klasse of bevolkingsgroep. Als voorbeeld noemt hij dat in Frankrijk tennis en golf vrijwel alleen worden beoefend door mensen uit de hogere sociale klassen. Mensen uit de lagere sociale klassen doen daarentegen voornamelijk aan boksen of gewichtheffen (Bourdieu, 1991). Hierdoor komen mensen van verschillende sociale bevolkingsgroepen, volgens Bourdieu, niet met elkaar in aanraking via de sport. Hij suggereert zelfs dat mensen zich van elkaar onderscheiden door te kiezen voor een bepaalde tak van sport.

De tweede gedachte wordt gesteund door Putnam (2000). Hij ziet contacten tussen mensen als een onderdeel van sociaal kapitaal. Putnam maakt onderscheid in twee vormen van sociaal kapitaal: *samenbindend (bonding) sociaal kapitaal*, wat verwijst naar de contacten met, en het vertrouwen in mensen uit de eigen sociale bevolkingsgroep, en *overbruggend (bridging) sociaal kapitaal*. Overbruggend sociaal kapitaal is het contact met, en het vertrouwen in mensen van buiten de eigen sociale bevolkingsgroep (Putnam, 2000). Putnam (2000) veronderstelt dat een sportvereniging een geschikte plek is om overbruggend sociaal kapitaal op te doen. Tijdens het sporten in een team vinden mensen de sociale en politieke identiteit van zichzelf en van teamgenoten, volgens hem, namelijk niet belangrijk (Putnam,

2000). Dit klinkt logisch. Mensen kunnen, in plaats van de etnische of sociale achtergrond van de leden van een sportvereniging, namelijk ook veel andere redenen hebben lid te worden van een bepaalde sportvereniging. Voorbeelden daarvan zijn de kwaliteit en de inzet van medesporters of de kwaliteit van de organisatie van een sportvereniging. Putnam analyseert sociaal kapitaal op samenlevingsniveau. In mijn studie wordt ingegaan op sociaal kapitaal voor het individu. Ook Coleman (1990) kijkt naar de waarde van sociaal kapitaal voor het individu. Hij stelt dat mensen hun sociaal kapitaal kunnen gebruiken om te stijgen op de maatschappelijke ladder (Coleman, 1990). Vanuit deze gedachte kan worden verondersteld dat individuen die contacten hebben met mensen uit verschillende groepen in de samenleving, meer kans hebben te stijgen op de maatschappelijke ladder dan mensen die enkel samenbindend sociaal kapitaal bezitten.

Samengevat luidt de ene gedachte, gebaseerd op het gedachtegoed van Bourdieu, dat mensen zich proberen te onderscheiden van anderen door te sporten in eigen kring. De tweede gedachte luidt dat sociale klasse of bevolkingsgroep geen rol speelt in sport.

2.3.1 Overbruggend sociaal kapitaal binnen het sportverband

Bovenstaande theorieën zijn vrij algemeen. Toch zijn ze goed toe te passen op de relatie tussen de mate waarin allochtonen contact hebben met autochtonen tijdens het sporten en de mate van integratie van allochtonen buiten de sport. Het is duidelijk dat de mate waarin allochtonen binnen hun sportverband contact hebben met autochtonen de belangrijkste variabele is in dit onderzoek. In het vervolg van deze studie wordt dit aangeduid als *de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal binnen het sportverband*. Hierbij is het belangrijk te onthouden dat het in deze studie specifiek gaat om etnisch overbruggend sociaal kapitaal gezien vanuit de allochtonen, en dat wordt gekeken naar de gevolgen van interetnisch contact voor allochtonen als individuen.

2.4 Soort zoekt soort hypothesen

De eerste onderzoeksvraag die beantwoord wordt, is de vraag in hoeverre de keuze lid te worden van een sportverband met een bepaalde etnische samenstelling, afhankelijk is van sociale achtergrondkenmerken van allochtonen. Bijna alle sociale achtergrondkenmerken die worden bekeken, stonden voorafgaand aan het lid worden van de sportvereniging vast.

Bourdieu (1991) gaat ervan uit dat mensen een sport beoefenen die past bij hun sociale bevolkingsgroep en dat sport daardoor een segregerende werking heeft op de samenleving. Een kritiek op deze gedachte is dat Bourdieu slechts kijkt naar takken van sport die bekend

staan als populair bij alleen de hogere of lagere sociale klassen, zoals respectievelijk golf en boksen. Volkssporten worden door Bourdieu buiten beschouwing gelaten (Hartmann, 2003). Dit argument van Hartmann wordt bekrachtigd door de resultaten uit een onderzoek naar sportparticipatie in Vlaanderen. Uit dat onderzoek blijkt dat voetbal, in tegenstelling tot golf en boksen, door mensen uit alle lagen van de bevolking wordt beoefend (Scheerder, Vanreusel, Taks, & Renson, 2002).

Kijken we door het perspectief van Bourdieu naar het onderwerp van deze studie, dan kunnen we verwachten dat mensen samen willen sporten met mensen van dezelfde etnische afkomst als zichzelf. Marokkanen zouden bijvoorbeeld het liefst in een vereniging of team sporten met andere Marokkanen. Autochtone Nederlanders zouden liever lid worden van een sportverband waar voornamelijk autochtonen lid zijn, dan van een sportverband met enkel allochtonen. Dotulong (2005) geeft hier met de ‘witte vlucht’ uit het voetbal een voorbeeld van. Hij verwijst daarmee naar het fenomeen dat sommige autochtone amateurvoetballers stoppen met voetballen, omdat ze vinden dat allochtone teams grof en onsportief spelen. Een andere reden voor de witte vlucht uit het voetbal is volgens Dotulong (2005), dat autochtone sporters zich soms storen aan de manier waarop allochtone leden van de sportvereniging gebruik maken van de kantine. Allochtonen nemen vaak eigen eten en drinken mee naar de sportvereniging, of gaan na afloop van de wedstrijd direct naar huis waardoor er weinig kantine-inkomsten zijn. (Dotulong, 2005).

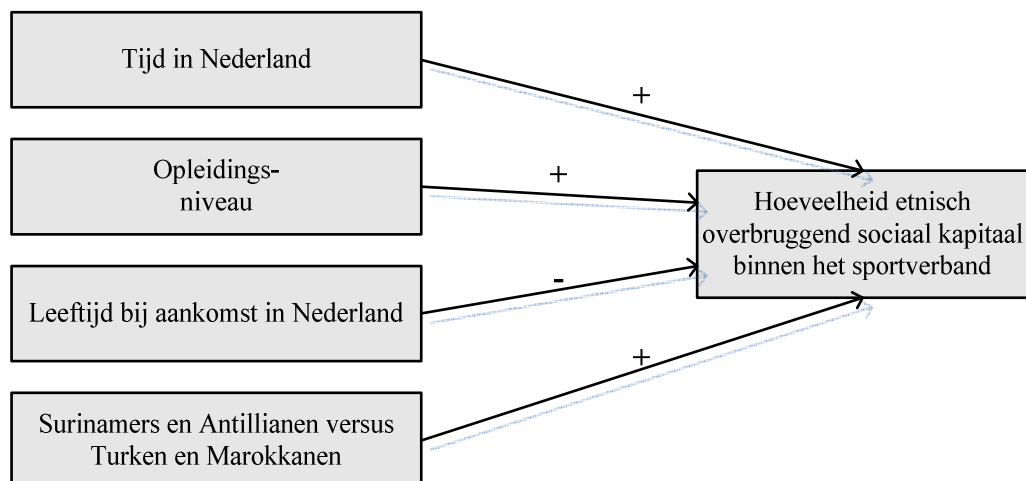
Uitgaande van de theorie van Bourdieu is de verwachting dat hoe meer de sociale achtergrondkenmerken van allochtonen lijken op die van autochtone Nederlanders, hoe meer contact zij in de sport zoeken met autochtonen. Deze verwachting wordt de *Soort zoekt soort hypothese* genoemd en is opgedeeld in vier deelhypothesen. Deze deelhypothesen bespreken vier sociale achtergrondkenmerken die van invloed kunnen zijn op de mate van contact met autochtonen in de sport: de tijd dat allochtonen in Nederland woonachtig zijn op het moment dat zij lid worden van een sportvereniging, de leeftijd waarop allochtonen in Nederland aankwamen, het opleidingsniveau van allochtonen, en etnische afkomst. Wat betreft etnische afkomst wordt de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband vergeleken voor allochtonen met een Antilliaanse, Surinaamse, Turkse en Marokkaanse achtergrond.

Het SCP (2007) heeft voor een aantal van deze sociale achtergrondkenmerken van allochtonen onderzocht hoe deze samenhangen met de mate waarin zij zich Nederlander voelen. Uit de resultaten van het SCP blijkt dat allochtonen zich meer Nederlander voelen naarmate zij hoger opgeleid zijn. Allochtonen die in Nederland zijn geboren voelen zich meer

Nederlander dan allochtonen die in het buitenland zijn geboren (SCP, 2007). Naar aanleiding van dit laatste resultaat kan worden verwacht dat allochtonen die op jonge leeftijd in Nederland zijn aangekomen, vaker in een etnisch gemengd sportverband sporten dan allochtonen die pas op late leeftijd naar Nederland zijn geëmigreerd. Antillianen en Surinamers voelen zich meer Nederlander dan Marokkanen en Turken (SCP, 2007). Dit schept de verwachting dat Antillianen en Surinamers vaker lid zijn van etnisch gemengde sportverbanden dan Marokkanen en Turken. In eerder onderzoek is deze verwachting bevestigd (Krouwel & Boonstra, 2001; Elling, 2002; Krouwel, Boonstra, Duyvendak, & Veldboer, 2006). Verder wordt verondersteld dat, hoe langer allochtonen in Nederland wonen, des te meer zij zich Nederlander voelen. Aan de hand van de resultaten uit het rapport van het SCP en de theorie van Bourdieu zijn de volgende vier *Soort zoekt soort hypothesen* opgesteld. In figuur 1 zijn deze schematisch weergegeven.

- *Hoe langer allochtonen in Nederland woonachtig zijn, hoe meer etnisch overbruggend sociaal kapitaal zij hebben binnen het verband waarin zij sporten.*
- *Hoe hoger het opleidingsniveau van allochtonen, hoe meer etnisch overbruggend sociaal kapitaal zij hebben binnen het verband waarin zij sporten.*
- *Hoe jonger allochtonen waren bij aankomst in Nederland, hoe meer etnisch overbruggend sociaal kapitaal zij hebben binnen het verband waarin zij sporten.*
- *Allochtonen van Surinaamse en Antilliaanse afkomst hebben meer etnisch overbruggend sociaal kapitaal binnen het verband waarin zij sporten, dan allochtonen van Turkse en Marokkaanse afkomst.*

Figuur 1 Conceptueel model Soort zoekt soort hypothesen.

2.5 Integratie door sport

De tweede onderzoeksvraag van deze studie gaat in op de relatie tussen de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal binnen het sportverband en de mate van integratie van allochtonen buiten de sport. Voor sociaal-culturele integratie, attitudes en economische integratie worden in paragraaf 2.5.1 tot en met paragraaf 2.5.3 afzonderlijke hypothesen opgesteld over deze samenhang.

2.5.1 Sociaal-culturele integratie

Een logische gedachte luidt dat allochtonen binnen sportverbanden met voornamelijk etnisch overbruggend sociaal kapitaal, ook buiten het sporten contact hebben met autochtonen. Daarnaast kunnen zij, door de omgang met autochtonen tijdens het sporten, meer te weten komen over de Nederlandse cultuur en daar ook meer bij betrokken raken.

Het tegenovergestelde van overbruggend sociaal kapitaal is samenbindend sociaal kapitaal. Volgens Portes (1998) heeft een grote hoeveelheid samenbindend sociaal kapitaal in een samenleving twee belangrijke nadelen. Het eerste nadeel is dat buitenstaanders in een samenleving (bijvoorbeeld etnische minderheden) worden buitengesloten. Daarnaast kan een gevoel van afkeer ontstaan tegenover de dominante stroming (Portes, 1998). Etnisch samenbindend sociaal kapitaal binnen een sportverband kan daardoor interetnisch contact tussen allochtonen en autochtonen buiten de sport in de weg staan.

De Souza Briggs (2002) heeft in de Verenigde Staten onderzoek gedaan naar de relatie tussen de kans op interetnische contacten in de woonomgeving en etnisch gemengde vriendschappen buiten deze context. De belangrijkste conclusie uit zijn onderzoek is dat scheiding naar etniciteit in een specifieke sociale context, in dit geval de woonomgeving, samengaat met het ontbreken van interetnische contacten buiten deze context (De Souza Briggs, 2002). Een sportvereniging kan gezien worden als een dergelijke context. James was in 1963 met het boek *Beyond a Boundary* een van de eersten die gevolgen van etnisch mengen in een sportieve context beschreef. Vanuit zijn eigen ervaring schreef hij over de sociale functie van cricket in West-Indië. Hij geeft aan dat blanken en zwarten, die in die samenleving gescheiden leefden, samen cricket speelden en dat tijdens het sporten de heersende maatschappelijke rangorde werd vergeten. Volgens James (in Hartmann, 2003) gingen de mensen in West-Indië, door deze gelijkheid in de sport, ook buiten de sport meer met elkaar om. Dit is een zeer specifiek voorbeeld. Daardoor is het niet mogelijk deze bevindingen te generaliseren (Hartmann, 2003). Ondanks deze beperking is het wel een

duidelijke illustratie van de manier waarop etnisch overbruggend sociaal kapitaal binnen de sport kan leiden tot een sterke mate van sociaal-culturele integratie van etnische minderheden.

Verschillende Nederlandse onderzoekers komen tot de conclusie dat etnisch gemengde sportbeoefening niet gelijk staat aan integratie (Janssens, 1999; Elling, 2004). Janssens (1999) en Elling (2004) geven beiden bijvoorbeeld aan dat weinig allochtonen en autochtonen die samen sporten, ook buiten de sport vrienden zijn van elkaar. Janssens (1999) bekrachtigt zijn conclusie met onderzoeksresultaten waaruit blijkt dat binnen een etnisch gemengde vereniging de allochtone sporters na een wedstrijd of training minder lang bij de sportvereniging blijven dan autochtone sporters. Daarnaast vindt hij dat allochtone sporters binnen een etnisch gemengde sportvereniging minder vaak vrijwilligerswerk verrichten dan autochtonen (Janssens, 1999). Volgens de omschrijving van integratie in deze studie zijn dit echter twee indicatoren van integratie *in* de sport en niet van integratie *door* de sport. Janssens (1999) noemt wel dat allochtonen die sporten in een etnisch gemengde vereniging, meer kennis hebben van Nederlandse gewoonten en de Nederlandse taal, dan allochtonen die sporten in een allochtone vereniging. Deze laatste bevindingen wijzen op een positieve samenhang tussen etnisch gemengd sporten en de mate van sociaal-culturele integratie buiten de sport.

Een kwalitatief onderzoek in combinatie met een beschrijvende analyse van hetzelfde databestand als voor mijn studie wordt gebruikt, eindigt met de conclusie dat allochtonen die sporten in etnisch gemengde en volledig allochtone sportverenigingen, beiden zowel etnisch samenbindend als etnisch overbruggend sociaal kapitaal opdoen (Verweel et al., 2005). Verweel et al. (2005) baseren dit op hun onderzoeksresultaat dat allochtonen die lid zijn van een allochtone sportvereniging, buiten de sport meer contact hebben met andere leden van hun sportvereniging dan allochtonen die lid zijn van een etnisch gemengde sportvereniging. Daarnaast blijven allochtonen die lid zijn van een etnisch gemengde sportvereniging, na het sporten korter bij de vereniging dan allochtonen die lid zijn van een allochtone sportvereniging. Ook verrichten zij minder vrijwilligerswerk dan allochtonen die lid zijn van een allochtone sportvereniging (Verweel et al., 2005). Verweel et al. gaan in hun conclusie echter voorbij aan het feit dat allochtonen die niet samen sporten met autochtonen, hier geen autochtone kennissen of vrienden aan over kunnen houden.

Van der Meulen (2007) toetst in een voor Nederland representatieve steekproef de samenhang tussen de mate van interetnisch contact binnen de sportvereniging en het aantal allochtone kennissen van autochtonen. Uit de resultaten komt naar voren dat autochtonen die in een etnisch gemengd team sporten, buiten de sport vaker contact hebben met allochtonen

dan autochtonen die sporten in een volledig autochtoon team (Van der Meulen, 2007). Ondanks dat in bovengenoemd onderzoek is gekeken naar het effect van etnisch gemengd sporten voor autochtonen in plaats van voor allochtonen, is het toch de moeite waard deze resultaten in acht te nemen. Er kan namelijk worden verondersteld dat sporten in een etnisch gemengde samenstelling, voor autochtonen en allochtonen, op dezelfde manier samenhangt met het aantal interetnische contacten buiten de sport. In Amerikaans onderzoek met een vergelijkbare onderzoeksvraag onder ruim duizend middelbare scholieren verdeeld over drie scholen in New York, komt hetzelfde resultaat naar voren. Hoe hoger het percentage zwarte Amerikanen in een sportteam, hoe meer de blanke Amerikanen uit dit team buiten de sport contact zoeken met Amerikanen met een andere etnische achtergrond. Ook het aantal interetnische vriendschappen wordt groter als het interetnische contact binnen de sport toeneemt (Chu & Griffey, 1985).

Uit het voorgaande blijkt dat conclusies uit verschillende onderzoeken naar de relatie tussen etnisch overbruggend sociaal kapitaal in een sportvereniging en de mate van sociaal-culturele integratie van allochtonen, tegenstrijdig zijn (vgl. Janssens, 1999 & Van der Meulen, 2007). De resultaten uit onderzoeken waarbij grootschalige steekproeven zijn gebruikt (Chu & Griffey, 1985; De Souza Briggs, 2002; Van der Meulen, 2007), worden als beter betrouwbaar en generaliseerbaar beschouwd dan de studies met kwalitatieve onderzoeksmethoden. De resultaten uit de grootschalige kwantitatieve studies, wijzen allemaal in de richting van een positieve samenhang tussen de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in een sportverband en de mate van sociaal-culturele integratie buiten de sport. Deze resultaten zijn aanleiding voor de stelling dat hoe meer etnisch overbruggend sociaal kapitaal allochtonen hebben binnen hun sportverband, hoe meer interetnische contacten zij buiten de sport hebben en hoe sterker hun oriëntatie is op de Nederlandse cultuur. Van der Meulen (2007) noemt dit verband de *Heterofiliehypothese*. Ook in deze studie wordt dit als naam voor deze hypothese gehanteerd.

- *Heterofiliehypothese: Hoe meer etnisch overbruggend sociaal kapitaal allochtonen hebben binnen een sportverband, hoe sterker zij sociaal-cultureel geïntegreerd zijn.*

2.5.2 Attitudes

Vrijwel alle studies naar interetnisch contact en beeldvorming ten opzichte van andere bevolkingsgroepen, verwijzen naar de *Contacthypothese* van Allport (1954). Deze hypothese stelt dat, hoe meer interetnisch contact mensen hebben, hoe minder vooroordelen zij hebben

ten opzichte van andere bevolkingsgroepen (Allport, 1954). Daarbij geeft Allport wel aan dat om vooroordelen te verminderen, interetnisch contact aan een aantal voorwaarden dient te voldoen. Het moet berusten op gelijke status en het contact moet een bepaald doel hebben (Allport, 1954). Een sportteam voldoet aan deze voorwaarden. In beginsel zijn alle teamleden namelijk gelijk en samen hebben zij het gemeenschappelijke doel wedstrijden te winnen.

Tijdens wedstrijden tussen volledig allochtone teams en volledig autochtone teams komen vaker ongeregeldheden en spanningen voor dan tijdens wedstrijden tussen twee teams met enkel spelers van dezelfde etnische afkomst, of tussen twee etnisch gemengde teams (Janssens, 1999; Krouwel et al., 2006). De ongeregeldheden tijdens sportwedstrijden tussen allochtone teams en autochtone teams kunnen van invloed zijn op hoe beide etnische groepen over elkaar denken. Als een wedstrijd tussen een volledig autochtoon team en een volledig Antilliaans team bijvoorbeeld uitmondt in een vechtpartij, is de kans groot dat deze Antillianen na deze wedstrijd negatiever over autochtone Nederlanders denken dan voor de wedstrijd. Dit betekent dat het sporten in een etnisch gemengd verband bij kan dragen aan de ontwikkeling van positieve attitudes ten opzichte van mensen met een andere etnische achtergrond. Een bevestiging van deze gedachte is te vinden in een studie van Van der Meulen (2007). Hij vindt dat autochtonen met een grote hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in hun sportteam, meer vertrouwen hebben in allochtonen dan autochtonen met weinig etnisch overbruggend sociaal kapitaal in hun sportteam (Van der Meulen, 2007).

Naast interetnische contacten binnen de sport wordt in de wetenschap ook aandacht besteed aan de gevolgen van etnisch mengen in andere contexten. Putnam (2007) heeft bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar de effecten van een etnisch gemengde woonomgeving op vertrouwen in andere mensen. Hij concludeert dat het wonen in een etnisch gemengde omgeving op de korte termijn een negatief effect heeft op interetnisch vertrouwen en op algemeen vertrouwen. Op de lange termijn heeft het wonen in een etnisch gemengde omgeving volgens zijn resultaten een positief effect op algemeen en interetnisch vertrouwen (Putnam, 2007). De resultaten van Putnam zijn echter te betwisten. In Europees onderzoek komt bijvoorbeeld naar voren dat macro factoren, als inkomensongelijkheid in een land en de democratische geschiedenis van een land, belangrijker zijn voor de mate van algemeen vertrouwen dan de mate van etnische diversiteit in de woonomgeving (Gesthuizen, Van der Meer, & Scheepers, 2008). Wat verder interessant is, is dat Putnam (2007) denkt dat het positieve lange termijn effect van een interetnische woonomgeving op de mate van algemeen vertrouwen, het gevolg is van een nieuw 'wij-gevoel'. Een dergelijk wij-gevoel tussen verschillende etnische groepen kan ook ontstaan in een etnisch gemengd sportverband.

De verwachting is dat naarmate mensen meer omgaan met mensen van een andere etnische afkomst, de mate van algemeen vertrouwen bij hen toeneemt. De reden hiervoor is dat mensen door deze contacten gaan onderkennen dat vrijwel iedereen, en dus ook mensen die anders zijn dan zichzelf, goede eigenschappen heeft. Deze gedachte vormt, samen met de theorie van Allport en het idee dat etnisch gemengde sportverbanden bij kunnen dragen aan het door Putnam aangehaalde wij-gevoel, de basis voor de verwachting dat allochtonen die een grote hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal hebben in een sportverband, positievere attitudes hebben dan allochtonen die in de sport vrijwel alleen etnisch samenbindend sociaal kapitaal hebben. In navolging van Allport wordt deze verwachting de *Contacthypothese* genoemd.

- *Contacthypothese: Hoe meer etnisch overbruggend sociaal kapitaal allochtonen hebben binnen een sportverband, hoe positiever hun attitudes.*

2.5.3 Economische integratie

In paragraaf 2.1 is beschreven dat het voor de rust in een samenleving van belang is dat alle leden van die samenleving een baan en voldoende inkomen hebben. In deze studie wordt gekeken naar de manier waarop sport kan bijdragen aan de kans op een baan en de hoogte van het inkomen, kort gezegd de mate van economische integratie, van allochtonen.

De econoom Loury (in Portes, 1998) geeft aan dat voor werklozen de kans op een baan groter wordt als zij contact hebben met mensen die wel actief zijn op de arbeidsmarkt. Als bij het bedrijf waar deze mensen werken bijvoorbeeld een vacature vrijkomt, kunnen zij dit doorgeven aan vrienden of bekenden die geen baan hebben. Zij kunnen hier dan gaan solliciteren.

In Nederland heeft een groter percentage van de autochtonen een baan dan van de allochtonen (SCP, 2007). Dit betekent dat allochtonen die via de sport contact hebben met autochtonen, volgens de theorie van Loury, meer kans hebben op een baan dan allochtonen die lid zijn van een allochtoon sportverband. Daarnaast spreken allochtonen met veel etnisch overbruggend sociaal kapitaal in hun sportverband waarschijnlijk beter Nederlands dan allochtonen met etnisch samenbindende contacten in hun sportverband. Ook dit kan de kans op een baan vergroten. Voor veel banen is het namelijk noodzakelijk goed Nederlands te spreken.

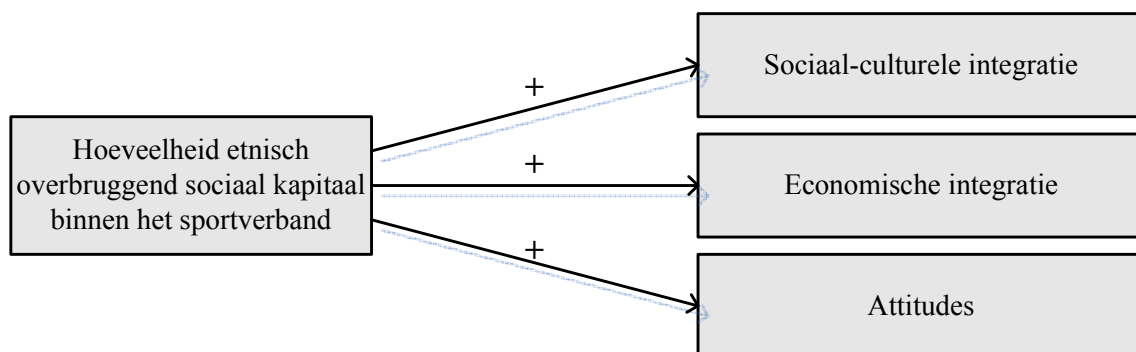
Op basis van bovenstaande ideeën is de hypothese met betrekking tot de mate van economische integratie opgesteld. Er wordt verwacht dat allochtonen die sporten in een

sportverband waarin zij voornamelijk etnisch overbruggend sociaal kapitaal hebben, in sterkere mate economisch geïntegreerd zijn dan allochtonen die sporten in een volledig allochtoon sportverband. Dit wordt de *Arbeid- en inkomenshypothese* genoemd.

- *Arbeid- en inkomenshypothese: Hoe meer etnisch overbruggend sociaal kapitaal allochtonen hebben binnen een sportverband, hoe sterker zij economisch geïntegreerd zijn.*

In figuur 2 zijn de drie in deze paragraaf beschreven hypothesen te zien. Deze verwachten allemaal hetzelfde verband tussen de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband en de mate van integratie op de betreffende aspecten daarvan. Omdat sociaal-culturele integratie, attitudes en economische integratie wel degelijk van elkaar verschillen, is het van belang de verschillende aspecten van integratie apart te benoemen. Een andere reden hiervoor is dat iedere hypothese is gebaseerd op een andere theorie.

Figuur 2 Conceptueel model Heterofiliehypothese, Contacthypothese en Arbeid- en inkomenshypothese.

2.5.4 Causaliteit

De derde onderzoeksvraag in deze studie gaat in op het causaliteitsvraagstuk. Enerzijds is het mogelijk dat een grote hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal binnen het sportverband de integratie van allochtonen versterkt. Anderzijds kan het zijn dat in sterke mate geïntegreerde allochtonen lid zijn van een etnisch gemengd sportverband, en in zwakke mate geïntegreerde allochtonen lid zijn van een allochtoon sportverband. Met het oog op de *Contacthypothese* is dit vraagstuk door meerdere wetenschappers onderzocht. Zij concluderen dat interetnisch contact een positief effect heeft op interetnisch vertrouwen, en niet andersom (Sigelman & Welch, 1993; Powers & Ellison, 1995).

Mijn studie probeert specifiek voor interetnisch contact via de sport, antwoord te geven op dit vraagstuk. Om onderscheid te kunnen maken in oorzaak en gevolg is longitudinaal onderzoek noodzakelijk. Helaas is tot op dit moment nog geen longitudinale data over sport en integratie van allochtonen beschikbaar. Daarom wordt in deze studie gebruik gemaakt van een cross-sectioneel onderzoeksdesign. Door meerdere controlevariabelen toe te voegen aan de analyses wordt zo goed als het kan nagegaan of een sterke mate van integratie een gevolg is van etnisch overbruggend sociaal kapitaal binnen het sportverband, of dat de causaliteit andersom is.

Er zijn tal van redenen waarom mensen kiezen lid te worden van een bepaalde sportvereniging. Het sporten met mensen van dezelfde etnische afkomst is slechts één van die redenen. Andere redenen om lid te worden van een bepaalde sportvereniging kunnen bijvoorbeeld zijn: het niveau van de vereniging, hoe goed de vereniging is georganiseerd, of hoe lang mensen moeten reizen voordat zij de locatie van de sportvereniging bereiken. Vanuit praktisch oogpunt kunnen daarom vraagtekens gezet worden bij de stelling dat mensen kiezen voor een sportvereniging waar mensen lid zijn van dezelfde etnische afkomst als zichzelf. Deze praktische argumentatie en de resultaten uit eerdere onderzoeken naar het causaliteitsvraagstuk, scheppen de verwachting dat het sporten in etnisch gemengde sportverbanden van invloed is op de mate van integratie van allochtonen. De hypothese die hieruit voortkomt wordt de *Integratie door menging hypothese* genoemd.

- *Integratie door menging hypothese: Het verschil in mate van integratie van allochtonen wordt veroorzaakt door de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal binnen het sportverband waarin zij sporten, en niet doordat er een selectie plaatsvindt waarbij allochtonen die in sterke mate zijn geïntegreerd in de samenleving als geheel, lid zijn van een etnisch gemengd sportverband.*

2.5.5 Vrijwilligerswerk

Binnen sportverenigingen lopen de taken van vrijwilligers uiteen van het schoonmaken van de kleedlokalen tot het geven van training aan jeugdteams of het besturen van de vereniging. Van het verrichten van vrijwilligerswerk, en in het bijzonder van de meer organisatorische vormen hiervan, verwachten Van Bottenburg en Schuyt (1996) dat het bijdraagt aan de integratie van allochtonen. Mensen die vrijwilligerswerk verrichten ontwikkelen namelijk vaardigheden die zij kunnen gebruiken op de arbeidsmarkt (Van Bottenburg & Schuyt, 1996). Daarnaast komen ze via het bestuur of commissies van de sportvereniging in contact met

Nederlandse medebestuurders, bestuurders van andere verenigingen en andere autochtonen. De kennis van de Nederlandse taal zal hierdoor groter worden. Door de contacten met mogelijke werkgevers zal ook de kans op een baan toenemen. Ten slotte kunnen mensen door samen te werken met andere mensen ook algemeen vertrouwen opbouwen. Een praktisch voorbeeld hiervan is dat je leert onderkennen dat ook anderen hun best doen om de vereniging draaiende te houden.

In Canada is een case studie uitgevoerd naar de vraag of het verrichten van vrijwilligerswerk in de sport samenhangt met een waardevol sociaal netwerk. Uit de resultaten blijkt dat mensen die vrijwilligerswerk doen voor hun sportvereniging een waardevoller sociaal netwerk hebben dan mensen die dit niet doen (Harvey, Levesque, & Donnoly, 2007). Afgaand op dit resultaat en de veronderstelling van Van Bottenburg en Schuyt (1996), wordt verwacht dat allochtonen die vrijwilligerswerk verrichten binnen de sportvereniging, in sterkere mate geïntegreerd zijn dan allochtonen die dit niet doen. Dit wordt de *Vrijwilligerswerkhypothese* genoemd. Daarnaast wordt in een interactiehypothese verwacht dat deze positieve samenhang tussen het verrichten van vrijwilligerswerk binnen de sportvereniging en mate van integratie buiten de sport, sterker is voor allochtonen die sporten in etnisch gemengde sportverbanden dan voor allochtonen die sporten in allochtone sportverbanden. Allochtonen die vrijwilligerswerk verrichten in een etnisch gemengde sportvereniging, komen hierbij namelijk vaker in contact met autochtonen dan allochtonen die vrijwilligerswerk verrichten in een allochtone vereniging.

- *Vrijwilligerswerkhypothese: Allochtonen die vrijwilligerswerk verrichten binnen hun sportvereniging, zijn in sterkere mate geïntegreerd buiten de sport dan allochtonen die dit niet doen.*
- *Interactiehypothese vrijwilligerswerk: Allochtonen die vrijwilligerswerk verrichten en lid zijn van een etnisch gemengd sportverband, zijn in sterkere mate geïntegreerd buiten de sport dan allochtonen die vrijwilligerswerk verrichten en lid zijn van een allochtoon sportverband.*

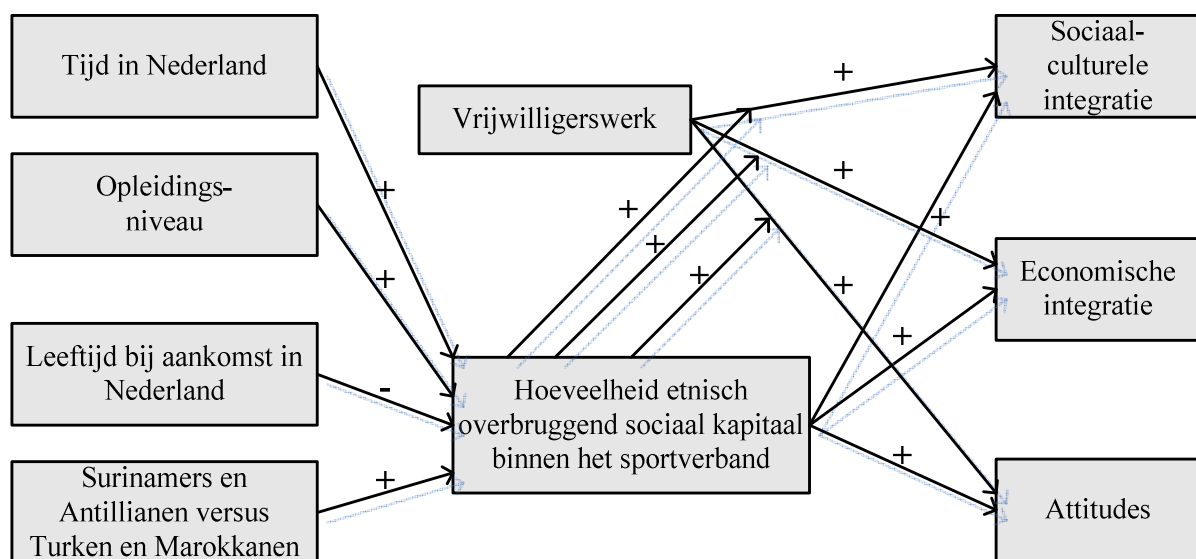
2.6 Afsluiting en conceptueel model

Zoals in paragraaf 2.1 is beschreven, zijn een sterke cohesie en sterke bindingen tussen verschillende bevolkingsgroepen in een samenleving van belang om de orde en rust in deze samenleving te bewaren. Indien in een land veel immigranten wonen, kunnen in dit land

verschillende sociale groepen ontstaan. Als groepen allochtonen in zwakke mate zijn geïntegreerd in een samenleving, kunnen conflicten ontstaan tussen deze groepen en de autochtone bevolking ontstaan. Een sterke cohesie binnen de samenleving, en dus een sterke mate van integratie van allochtonen, kan deze onrust in de samenleving voorkomen.

Er wordt verondersteld dat leden van een sportteam elkaar zien als gelijken en etnische achtergrond geen rol speelt in de sport. Hierdoor, en doordat teamgenoten tijdens het sporten een gezamenlijk doel hebben, kan tussen allochtonen en autochtonen die lid zijn van hetzelfde team of dezelfde sportvereniging een nieuw ‘wij-gevoel’ ontstaan. Dit is een belangrijke reden voor de centrale verwachting binnen deze studie. Deze luidt dat allochtonen die veel etnisch overbruggend sociaal kapitaal hebben binnen het sportverband, in sterkere mate geïntegreerd zijn in de Nederlandse samenleving dan allochtonen die sporten in een sportverband met voornamelijk etnisch samenbindend sociaal kapitaal. Dit geldt voor alle drie de aspecten van integratie. In figuur 3 is het conceptueel model te zien.

Figuur 3 Conceptueel model.

3. Methoden en technieken

In dit onderzoek wordt het cross-sectionele databestand Sport en Multiculturaliteit gebruikt. Dit bestand is beschikbaar gesteld door het W.J.H. Mulier Instituut, Centrum voor sociaalwetenschappelijk sportonderzoek. Het bevat informatie over de sociale achtergrond van respondenten, het sportverband waarin respondenten sporten, en informatie over indicatoren van verschillende aspecten van integratie. In dit hoofdstuk worden eerst het databestand en de operationalisering van de variabelen besproken. Vervolgens komen de analysemethoden aan de orde. Ten slotte volgt een beschrijving van het bereik van de variabelen.

3.1 Data

De vragenlijst Sport en Multiculturaliteit is afgenomen met het doel meer inzicht te krijgen in de effecten van etnische concentratie in de sport. De enquêtes zijn in 2003 afgenomen bij leden van 55 verschillende sportverenigingen in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. Het databestand bevat daardoor geen allochtonen die woonachtig zijn in andere steden of dorpen. Toch wordt verondersteld dat aan de hand van dit databestand, conclusies getrokken kunnen worden over de relatie tussen de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband en de mate van integratie van allochtonen. Een van de redenen voor deze veronderstelling is dat een groot deel van de allochtonen in Nederland (47 procent) in een van deze vier steden woont (Statline, 2007). Dit betekent dat het aandeel allochtonen in deze vier steden groter is dan het aandeel allochtonen in de rest van Nederland. Er zijn nog twee belangrijke redenen om allochtonen die in deze vier steden wonen te ondervragen. Ten eerste zijn in deze vier steden meer problemen op het gebied van integratie van etnische minderheden dan in de rest van Nederland. Ten tweede kunnen mensen die in kleinere plaatsen wonen vaak niet kiezen voor een allochtone of een autochtone sportvereniging. In kleinere plaatsen is voor iedere sport namelijk vaak slechts één vereniging. Mensen die in een dergelijke plaats wonen en een bepaalde sport willen beoefenen, moeten zich dus inschrijven bij die ene vereniging.

In paragraaf 2.5.4 is het causaliteitsvraagstuk besproken. Die kwestie kan alleen met zekerheid worden beantwoord met een longitudinaal onderzoeksdesign. Tot op heden is er echter nog geen longitudinaal databestand met gegevens over sportdeelname en integratie van allochtonen. Daarom wordt ook voor deze studie een cross-sectioneel onderzoeksdesign gebruikt. De nadruk ligt daardoor op het beschrijven van de verschillen in de mate van

integratie van allochtonen die sporten in naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden. Toch wordt met het toevoegen van controlevariabelen aan de analyses geprobeerd oorzaak en gevolg te onderscheiden.

In totaal zijn 890 amateursporters ondervraagd. 546 daarvan zijn van allochtone afkomst. In dit onderzoek wordt alleen gekeken naar het effect van het sporten in een etnisch gemengde samenstelling voor allochtonen. Daarom zijn de 546 allochtone respondenten geselecteerd. Van 101 allochtone respondenten is niet bekend van welk naar etnische samenstelling verschillend sportverband zij lid zijn. Deze respondenten zijn niet meegenomen in de analyses. Een van de respondenten heeft een leeftijd van 104. Ook deze is verwijderd uit het databestand. Uiteindelijk blijven daardoor 444 respondenten over. Omdat vrijwel geen allochtone vrouwen lid zijn van een sportvereniging, zijn enkele mannelijke respondenten ondervraagd. De respondenten zijn verdeeld over vijf sporten: voetbal, basketbal, cricket, honk-/softbal en vechtsporten. Voetballende respondenten zijn oververtegenwoordigd. Er wordt verondersteld dat effecten van contact met autochtonen in de sport voor diverse sporten niet verschillen. Het grote aantal voetballende respondenten hoeft daarom geen probleem te zijn. Bij het ondervragen van allochtonen kan er een probleem zijn met de taalbarrière. Hier is bij het verzamelen van de data rekening mee gehouden door interviewers in te zetten die de moedertaal van de respondenten spreken.

De vragenlijsten zijn afgenomen bij verscheidene allochtone en etnisch gemengde sportverenigingen. Dit maakt een vergelijking tussen allochtonen die sporten in naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden mogelijk. Een vergelijking met een andere categorie, allochtonen die niet lid zijn van een sportvereniging, is echter niet mogelijk. De enquête is namelijk niet afgenomen bij niet-sportende allochtonen.

3.2 Operationalisering

Het conceptueel model is verdeeld in twee delen: de *Soort zoekt soort hypothesen*, en de hypothesen met betrekking tot de relatie tussen de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband en de mate van integratie van allochtonen buiten de sport. In paragraaf 3.2.1 wordt de operationalisering van de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband beschreven. De operationalisering van integratie wordt in paragraaf 3.2.2 besproken en de operationalisering van de onafhankelijke variabelen bij de *Soort zoekt soort hypothesen* in paragraaf 3.2.3.

3.2.1 Operationalisering etnisch overbruggend sociaal kapitaal binnen het sportverband

De hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal binnen het sportverband is de belangrijkste variabele in deze studie. Bij de *Soort zoekt soort hypothesen* dient het als afhankelijke variabele. Bij de hypothesen met betrekking tot de mate van integratie van allochtonen buiten de sport, is het de onafhankelijke variabele.

In de vragenlijst is gevraagd naar het aantal allochtone en autochtone teamleden van de respondenten. Hiermee is het percentage allochtonen en autochtonen in het sportteam van de respondenten bepaald. Een team wordt gezien als een allochtoon team indien het percentage allochtonen hoger is dan tachtig procent. De overige teams zijn etnisch gemengde teams. Vervolgens is gevraagd of de sportvereniging waar de respondent lid is, een allochtone vereniging of een etnisch gemengde, van oorsprong autochtone, vereniging is. De etnische samenstelling van het team en de vereniging zijn samengevoegd tot drie categorieën: allochtone teams in allochtone verenigingen, allochtone teams in etnisch gemengde verenigingen en etnisch gemengde teams in etnisch gemengde verenigingen. Voor het toetsen van de hypothesen met betrekking tot de mate van integratie, zijn van deze categorieën dummyvariabelen gemaakt.

3.2.2 Operationalisering integratie

De mate van integratie wordt bekeken op drie verschillende aspecten van integratie. Ieder aspect van integratie heeft meerdere indicatoren. De operationalisering van deze indicatoren wordt in deze paragraaf per aspect van integratie afzonderlijk besproken.

Sociaal-culturele integratie

Entzinger (2003) definieert sociaal-culturele integratie als de mate van contact dat allochtonen hebben met autochtonen, en hun oriëntatie op de ontvangende samenleving. Met de mate van contact met autochtonen wordt in dit onderzoek de mate van contact met autochtonen buiten de sport bedoeld. Oriëntatie op de autochtone samenleving is verdeeld in vier zaken: kennis van de Nederlandse cultuur, stemgedrag, beheersing van de Nederlandse taal en TV kijkgedrag (kijken naar Nederlandse of naar buitenlandse TV zenders).

Met betrekking tot de mate van contact met autochtonen buiten de sport wordt respondenten de volgende vraag gesteld: “met hoeveel autochtone mensen in de vereniging gaat u ook wel eens om buiten het sporten?” De antwoordmogelijkheden zijn (1) nul personen, (2) een of twee personen, (3) drie tot vijf personen, en (4) meer dan vijf personen. Deze vraag wordt niet gesteld aan allochtonen die sporten in een volledig allochtone

vereniging. De mate van contact met autochtonen buiten de sport kan daardoor alleen vergeleken worden tussen allochtonen die sporten in een etnisch gemengd team in een etnisch gemengde vereniging en allochtonen die sporten in een allochtoon team in een etnisch gemengde vereniging. Deze variabele wordt gebruikt als een ordinale variabele.

De tweede indicator van sociaal-culturele integratie is, hoeveel allochtonen door de contacten via de sport, te weten zijn gekomen over de Nederlandse samenleving. De vraag in de enquête met betrekking tot deze indicator luidt: “hoeveel bent u, door uw contacten via de sport, te weten gekomen over de leefwijze, cultuur en gewoonten van autochtonen?”. Respondenten kunnen kiezen uit vijf antwoordmogelijkheden die lopen van 1 (niets) tot 5 (zeer veel).

Er wordt uitgegaan van het idee dat allochtonen die stemmen tijdens verkiezingen, sterker zijn georiënteerd op de Nederlandse samenleving dan allochtonen die niet stemmen. In de vragenlijst wordt gevraagd of de respondent bij de laatste verkiezingen heeft gestemd. Hier zijn dummyvariabelen van gemaakt. Allochtonen die niet hebben gestemd bij de laatste verkiezingen zijn de referentiecategorie.

Of allochtonen kijken naar Nederlandse TV zenders is een volgende indicator van sociaal-culturele integratie. In de vragenlijst wordt gevraagd of respondenten vooral naar Nederlandse of juist voornamelijk naar buitenlandse televisiezenders kijken. Respondenten kunnen kiezen uit drie antwoordmogelijkheden: Buitenlandse zenders (1), buitenlandse en Nederlandse omroepen (2) en Nederlandse omroepen (3).

Er kan worden gediscussieerd over de vraag of het beheersen van de Nederlandse taal een onderdeel is van sociaal-culturele integratie, of dat het beheersen van de taal noodzakelijk is voor allochtonen om een sterke mate van sociaal-culturele integratie te bereiken (Weijters & Scheepers, 2003). In mijn studie wordt het gebruikt als indicator van sociaal-culturele integratie. Deze keuze is gemaakt omdat het beheersen van de taal van de ontvangende samenleving, gezien wordt als een indicator van de afstand tussen allochtonen en de ontvangende samenleving (Dagevos, 2001). Aan het einde van iedere vragenlijst heeft de interviewer aangegeven hoe goed de respondent de Nederlandse taal beheerst. De drie antwoordmogelijkheden daarbij zijn (1) matig, (2) redelijk en (3) goed.

Attitudes

De attitudes van allochtonen worden gemeten aan de hand van twee indicatoren: algemeen vertrouwen en de houding ten opzichte van autochtone Nederlanders. In de vragenlijst worden de respondenten twee stellingen voorgelegd met betrekking tot algemeen vertrouwen: “de

meeste mensen zijn te vertrouwen”, en, “bij contact met onbekenden ga ik ervan uit dat zij te vertrouwen zijn”. Respondenten kunnen kiezen uit zes antwoordmogelijkheden. Dit zijn (1) volledig oneens, (2) oneens, (3) beetje eens en beetje oneens, (4) eens, (5) helemaal eens, en (6) weet niet. Alle respondenten die hebben gekozen voor “weet niet” worden omgezet tot missende waarden. De variabelen correleren voldoende met elkaar om ze door middel van een factorscore samen te voegen tot één variabele (corr. = 0,43). Hiermee is de variabele *algemeen vertrouwen* aangemaakt.

De vraag die de respondenten wordt gesteld met betrekking tot hun houding ten opzichte van autochtone Nederlanders luidt als volgt: “bent u, alles overziend, door uw contacten via de sport misschien positiever of negatiever gaan denken over autochtonen?”. Hierop kunnen respondenten antwoorden met (1) negatiever, (2) mening niet veranderd (3) positiever, en (4) weet niet. De twintig respondenten die hebben geantwoord het niet te weten, hebben op deze variabele een missende waarde gekregen.

Economische integratie

Allochtonen die participeren op de arbeidsmarkt en een inkomen hebben waarmee zij in hun levensonderhoud kunnen voorzien, zijn in sterke mate economisch geïntegreerd in een samenleving (zie paragraaf 2.2.3). In de vragenlijst wordt de respondenten gevraagd of zij een baan hebben. Hiervan is een dummyvariabele aangemaakt. Respondenten die geen baan hebben, gelden als referentiecategorie.

Inkomen wordt als ordinale variabele meegenomen in de analyses. Vervolgens wordt gevraagd naar het gezamenlijk netto maandinkomen van het huishouden van respondenten. Hierbij kunnen zij kiezen uit de volgende antwoordmogelijkheden: (1) minder dan € 850, (2) tussen € 850 en € 1.150, (3) tussen € 1.150 en € 1.750, (4) tussen € 1.750 en € 3.050, (5) tussen € 3.050 en € 3.500, en (6) meer dan € 3.500. Hoe hoger het gezamenlijke netto maandinkomen van een huishouden, hoe sterker de mate van economische integratie.

3.2.3 Operationalisering onafhankelijke variabelen Soort zoekt soort hypothesen

Bij de *Soort zoekt soort hypothesen* wordt gewerkt met vier onafhankelijke variabelen. Dit zijn: tijd in Nederland op het moment dat allochtonen lid werden van de sportvereniging, leeftijd bij aankomst in Nederland, aantal jaren opleiding en etnische achtergrond.

De tijd in Nederland op het moment dat allochtonen lid werden van de sportvereniging, is geoperationaliseerd als het aantal jaren dat allochtonen in Nederland woonden op het moment dat zij lid werden van de sportvereniging. In de enquête wordt de

respondenten gevraagd naar het jaar waarin zij lid zijn geworden van de sportvereniging. Er wordt ook gevraagd naar het jaar waarin zij zich in Nederland hebben gevestigd. Het verschil tussen het jaartal waarin respondenten in Nederland zijn aangekomen en het jaar dat zij lid zijn geworden van de sportvereniging, geeft het aantal jaren dat zij in Nederland woonachtig waren op het moment dat zij lid werden van de sportvereniging. Voor allochtonen die in Nederland zijn geboren geldt het geboortjaar als het jaar van aankomst in Nederland. Deze variabele wordt met een continue schaal meegenomen in de analyses.

In de vragenlijst wordt respondenten gevraagd naar hun huidige of hoogst voltooide opleiding. Dit wordt omgezet naar het aantal jaren dat respondenten scholing hebben gehad. De antwoordmogelijkheden zijn: geen onderwijs (twee jaar), basisonderwijs of speciaal onderwijs (zes jaar), LBO, VBO, VMBO basis –of kadergerichte leerweg (negen jaar), MAVO, VMBO theoretische of gemengde leerweg (tien jaar), HAVO/VWO (elf jaar), MBO (dertien jaar), HBO (vijftien jaar) en Universiteit (zestien jaar).

De leeftijd waarop allochtonen zich in Nederland gevestigd hebben wordt berekend door het jaar waarin respondenten zich in Nederland hebben gevestigd af te trekken van het geboortjaar van respondenten. Voor respondenten die in Nederland zijn geboren is de leeftijd waarop zij in Nederland zijn aangekomen, nul. Deze variabele wordt in de analyses meegenomen met een continue schaal.

Wat betreft de etnische achtergrond van respondenten wordt gekeken naar allochtonen met een Surinaamse, Antilliaanse, Marokkaanse en Turkse achtergrond. Bij respondenten die in Nederland zijn geboren wordt gekeken naar het geboorteland van een van de ouders. Als één ouder in het buitenland is geboren, wordt dit land gezien als de etnische achtergrond van de respondent. Indien beide ouders in het buitenland zijn geboren, wordt het geboorteland van de moeder aangehouden als de etnische achtergrond van de respondent. Voor de vier verschillende etnische achtergronden worden dummyvariabelen aangemaakt. Respondenten met een Surinaamse achtergrond zijn de referentiecategorie.

3.2.4 Operationalisering vrijwilligerswerk

In de vragenlijst wordt gevraagd of respondenten vrijwilligerswerk verrichten, en zo ja, welke vrijwilligerstaken zij in de afgelopen twaalf maanden hebben vervuld. Hierbij kunnen respondenten kiezen uit: lid van het bestuur, lid van een commissie, training/coaching, arbitrage/jurering, hulp bij evenementen, hulp in de kantine, schoonmaak/onderhoud en iets anders. In deze studie wordt alleen het lid zijn van een commissie of bestuur beschouwd als vrijwilligerswerk. Bij het vervullen van dergelijke functies kunnen allochtonen namelijk

bepaalde vaardigheden ontwikkelen. Dit is bij de andere taken veel minder het geval. Het verrichten van vrijwilligerswerk is een categorische variabele. Allochtonen die geen vrijwilligerswerk verrichten zijn de referentiecategorie.

3.2.5 Operationalisering controlevariabelen

In de multivariate analyses met betrekking tot de samenhang tussen de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband en de mate van integratie buiten de sport, wordt gecontroleerd voor sociale achtergrondkenmerken van de respondent. Dit zijn dezelfde sociale achtergrondkenmerken als bij de *Soort zoekt soort hypothesen*. Daarnaast wordt ook gecontroleerd voor variabelen die betrekking hebben op mate van contact met autochtonen in andere sociale contexten dan het sportverband. Dit kan namelijk ook bijdragen aan een sterke mate van integratie in de totale samenleving. In de vragenlijst wordt gevraagd naar hoe vaak allochtonen in hun huidige of laatste werk/studie te maken hebben/hadden met autochtonen, en hoeveel autochtonen woonachtig zijn in hun woonomgeving. Beide vragen kunnen worden beantwoord met vijf antwoordmogelijkheden die met betrekking tot interetnisch contact via werk of studie lopen van (1) altijd tot (5) nooit. In het geval van interetnisch contact in de woonomgeving lopen deze van (1) zeer veel tot (5) geen. De antwoordmogelijkheden zijn gespiegeld, waardoor een positief resultaat uit de analyses ook een positieve samenhang betekent. Tot slot wordt gecontroleerd voor leeftijd. Leeftijd wordt gebruikt als continue variabele.

3.3 Analyseplan

De analyses bestaan uit twee delen. Het eerste deel is de toetsing van de *Soort zoekt soort hypothesen*. Hierbij bestaat de afhankelijke variabele uit drie categorieën. Voor de bivariate analyses betekent dit, dat bij categorische onafhankelijke variabelen chi-kwadraat toetsen worden gedaan. Bij continue onafhankelijke variabelen worden multinomiale logistische regressie uitgevoerd. Ook voor de multivariate analyses wordt een multinomiale logistische regressie uitgevoerd.

In het tweede deel van de analyses worden de hypothesen met betrekking tot de samenhang tussen de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband en de mate van integratie buiten de sport getoetst. Om tot bivariate resultaten te komen worden afhankelijk van het meetniveau van de afhankelijke variabele, variantieanalyses (continu of ordinaal meetniveau) en chi-kwadraat toetsen (categorisch meetniveau) uitgevoerd. Voor de multivariate analyses worden respectievelijk regressies en logistische

regressies uitgevoerd. Hierbij worden in verschillende onderzoeksmodellen stapsgewijs controlevariabelen toegevoegd. In het eerste model zijn de bivariate resultaten te zien. In het tweede model worden de sociale achtergrondkenmerken van de respondent toegevoegd als controlevariabelen. In het derde model worden de variabele vrijwilligerswerk en de controlevariabelen (mate van contact met autochtonen in de woonomgeving, mate van contact met autochtonen tijdens het werk en leeftijd) bij de analyses gevoegd.

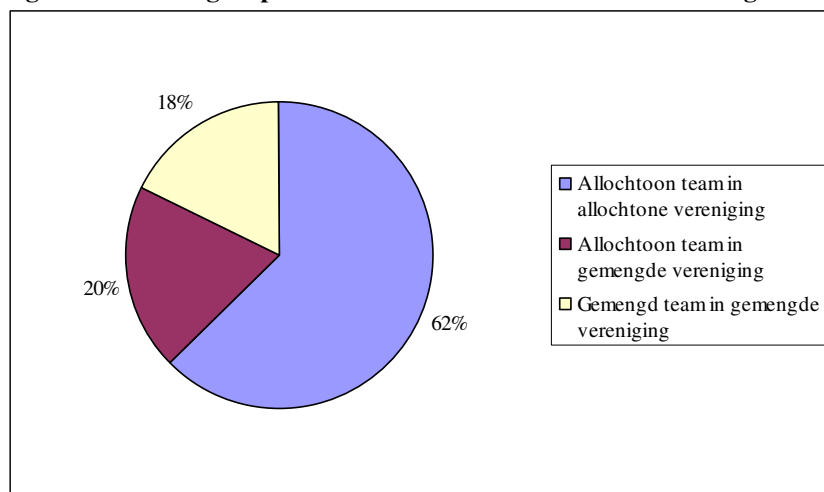
Het stapsgewijs toevoegen van de controlevariabelen is van belang om te toetsen of de samenhang tussen de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband en de mate van integratie, blijft bestaan na controle voor sociale achtergrondkenmerken van de respondent en het contact dat zij hebben met autochtonen in andere sociale contexten. Met de resultaten hiervan, kunnen met een slag om de arm uitspraken worden gedaan over de causaliteit.

3.4 Beschrijvende resultaten

In deze paragraaf wordt de verdeling van de respondenten over de naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden beschreven. Vervolgens worden de sociale achtergrondkenmerken van de respondenten en de scores van de respondenten op de verschillende indicatoren van integratie besproken. Ook het bereik op de variabele vrijwilligerswerk en de controlevariabelen wordt getoond.

In figuur 4 is te zien dat een opvallend groot deel van de respondenten lid is van een allochtone sportvereniging (62%). Van de respondenten die lid zijn van een etnisch gemengde sportvereniging, sporten er 88 (20% van alle respondenten) in een allochtoon team en 79 (18% van alle respondenten) in een etnisch gemengd team. Tabel 1 toont het bereik van de variabelen met een continu en ordinaal meetniveau. Van de nominale onafhankelijke variabelen worden in deze tabel de percentages gegeven van het deel van de respondenten dat op de betreffende dummyvariabele een 1 scoort.

Figuur 4 Verdeling respondenten over naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden.

Tabel 1 Beschrijving variabelen (gemiddeldes, standaarddeviaties, minima, maxima en percentages).

Variabele	Gemiddelde	SD	Min	Max	Percentage
Aantal jaren in Nederland	16.66	7.51	0	39	
Leeftijd bij aankomst in Nederland	11.62	7.07	0	33	
Aantal jaren opleiding	12.41	2.31	2	16	
Allochtonen met Surinaamse achtergrond					36.3
Allochtonen met Antilliaanse achtergrond					9
Allochtonen met Turkse achtergrond					43
Allochtonen met Marokkaanse achtergrond					11.7
Aantal autochtonen van de vereniging met wie ook contact is buiten de sport (N=153) ^a	1.95	1	1	4	
Geleerd over Nederland	2.2	1.1	1	5	
Stemgedrag (wel stemmen)					56.4
Kijkgedrag TV	2.43	.61	1	3	
Beheersing Nederlands	2.77	.51	1	3	
Meeste mensen zijn te vertrouwen	2.75	.95	1	5	
Onbekenden zijn te vertrouwen	2.72	.94	1	5	
Houding ten opzichte van autochtonen	2.19	.48	1	3	
Arbeidsmarktparticipatie (werkend)					84.7
Inkomen	3.6	1.26	1	6	
Vrijwilligerswerk (wel vrijwilligerswerk)					11.9
Mate van contact met autochtonen in werkomgeving	4.05	.98	1	5	
Mate van contact met autochtonen in woonomgeving	2.5	.96	1	5	
Leeftijd	27.85	8.27	14	62	

N=444

Bron: NWO onderzoek Sport en Multiculturaliteit

^aAlleen gemeten voor allochtonen die lid zijn van etnisch gemengde sportverenigingen

Respondenten hebben gemiddeld 12,5 jaar scholing gehad. Voor het grootste deel (39%) van de respondenten is dit dertien jaar. Dit staat gelijk aan het behalen van een MBO diploma.

Het merendeel van de respondenten heeft een Surinaamse (36%) of Turkse (43%) achtergrond. Twaalf procent van de respondenten is afkomstig uit Marokko en negen procent van de Nederlandse Antillen. Als we kijken naar heel Nederland, dan is deze verdeling anders. Volgens Statline was dit in 2007 namelijk als volgt: Surinamers 29%, Antillianen 11%, Marokkanen 28% en Turken 32%. Dat het aandeel Marokkanen in de steekproef laag is, is verrassend. Het aandeel Marokkanen dat lid is van een sportvereniging, verschilt namelijk niet veel van het aandeel van de andere groepen allochtonen dat lid is van een sportvereniging (SCP, 2006). Het aandeel Marokkaanse respondenten in de steekproef is dus lager dan in heel Nederland. Ondanks dit wordt verwacht dat met 52 Marokkaanse respondenten toch conclusies kunnen worden getrokken over de samenhang tussen het land van herkomst en de keuze voor een sportverband met een bepaalde etnische samenstelling.

Als we kijken naar het aantal autochtonen dat allochtonen via de etnisch gemengde sportvereniging hebben leren kennen, en waarmee zij ook buiten de vereniging contact hebben, is de gemiddelde waarde op deze variabele 1.95. Dit betekent dat respondenten buiten de sport contact hebben met één of twee autochtonen die zij via de sportvereniging hebben leren kennen. Een groot deel van de respondenten (41%) heeft buiten de sport echter geen contact met autochtone verenigingsgenoten.

Over het algemeen hebben allochtonen door hun contacten in de sport weinig geleerd over de leefwijze en gewoonten van autochtone Nederlanders. 31 procent zegt zelfs dat de contacten in de sport niets hebben bijgedragen aan hun kennis over de Nederlandse leefwijze en gewoonten. Slechts zestien procent geeft aan, door contacten via de sportvereniging, veel of zeer veel te weten te zijn gekomen over de Nederlandse cultuur.

56 procent van de respondenten heeft bij de laatste verkiezingen in Nederland gestemd. Dit komt overeen met de politieke interesse van allochtonen in Nederland. Statline geeft namelijk aan dat in 2002 zestig procent van de allochtonen tamelijk of zeer geïnteresseerd was in politiek.

84.7 procent van de respondenten heeft een betaalde baan. In vergelijking met het deel van de allochtonen in Nederland dat in 2006 een betaalde baan had (60 %), is dit een hoog percentage (SCP, 2007). Op de variabele inkomen is de gemiddelde score 3.6. Dit houdt in dat in de steekproef het gemiddelde netto inkomen per gezin ongeveer tweeduizend euro bedraagt.

In Nederland verricht twee procent van de allochtonen die lid zijn van een sportvereniging vrijwilligerswerk (SCP, 2006). In de steekproef is dit twaalf procent. Het aandeel allochtonen dat vrijwilligerswerk doet, is het grootst onder allochtonen die sporten in een allochtoon team in een allochtone vereniging en het kleinst onder allochtonen die sporten in een etnisch gemengd team in een etnisch gemengde vereniging. Deze samenhang is echter niet significant (zie bijlage 1).

4. Resultaten

In paragraaf 3.4 was al te zien dat 63% van de ondervraagde allochtonen lid is van een allochtone sportvereniging. Tabel 2 laat zien dat dit hoge percentage vooral wordt veroorzaakt doordat een groot deel van de sportende Surinamers en Turken lid is van een allochtone sportvereniging.

Tabel 2 Verdeling respondenten over naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden naar land van herkomst (percentages).

Land van herkomst	Allochtoon team in allochtone vereniging	Allochtoon team in etnisch gemengde vereniging	Etnisch gemengd team in etnisch gemengde vereniging
Suriname	73.9 %	8.1 %	18 %
Nederlandse Antillen	45 %	17.5 %	37.5 %
Turkije	60.2 %	29.3 %	10.5 %
Marokko	48.1 %	23.1 %	28.8 %
Totaal	62.4 %	19.8 %	17.8 %

N=444

Bron: NWO onderzoek Sport en Multiculturaliteit

4.1 Toetsing *Soort zoekt soort hypothesen*

De *Soort zoekt soort hypothesen* voorspellen dat allochtonen die sociale achtergrondkenmerken hebben die overeenkomen met die van autochtone Nederlanders, meer etnisch overbruggend sociaal kapitaal hebben in hun sportverband dan allochtonen met sociale achtergrondkenmerken die niet overeenkomen met die van autochtonen. Dit wordt getoetst voor vier verschillende kenmerken: het aantal jaren dat allochtonen in Nederland wonen op het moment dat zij lid worden van een sportvereniging, de leeftijd van allochtonen bij aankomst in Nederland, het opleidingsniveau en de etnische achtergrond van allochtonen.

4.1.1 *Bivariate toetsing Soort zoekt soort hypothesen*

Voor de bivariate toetsing zijn multinomiale logistische regressies uitgevoerd. In tabel 3 zijn de regressiecoëfficiënten van de sociale achtergrondkenmerken op de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband te zien. Tussen haakjes zijn de odds ratio's weergegeven. Allochtonen die sporten in een allochtoon team in een allochtone vereniging zijn de referentiecategorie.

Tabel 3 Bivariate regressiecoëfficiënten (B) multinomiale logistische regressieanalyse van sociale achtergrondkenmerken op etnische samenstelling van het sportverband. Odds Ratio (O.R.) tussen haakjes.

Variabele	Allochtoon team in etnisch gemengde vereniging ^a	Etnisch gemengd team in etnisch gemengde vereniging ^a
Jaren in Nederland	-.028* (.958)	-.043** (.973)
Leeftijd bij aankomst in Nederland	.031** (1.031)	-.010 (.990)
Jaren opleiding	-.143*** (.867)	-.075 (.928)
Antillianen versus Surinamers	1.270** (3.560)	1.230*** (3.420)
Turken versus Surinamers	1.495*** (4.458)	-.337 (.714)
Marokkanen versus Surinamers	1.480*** (4.394)	.901** (2.462)

N=444 *sig<.1 **sig<.05 ***sig<.001

^a Referentiecategorie: Allochtoon team in allochtone vereniging

Bron: NWO onderzoek Sport en Multiculturaliteit

Naarmate allochtonen langer in Nederland wonen op het moment dat zij lid worden van een sportvereniging, zijn zij minder vaak lid van een etnisch gemengde vereniging dan van een allochtone vereniging. Als we kijken naar een allochtoon team in een etnisch gemengde vereniging in vergelijking met een allochtoon team in een allochtone vereniging, is dit pas significant bij een alfa van .10. Voor een etnisch gemengd team in een etnisch gemengde vereniging ten opzichte van een allochtoon team in een allochtone vereniging is dit wel significant bij een alfa van .05 (B -.043). Dit is een opmerkelijk resultaat. De veronderstelling was namelijk dat, hoe langer allochtonen in Nederland wonen, hoe meer zij op autochtone Nederlanders lijken. Van meer op autochtonen lijkende allochtonen werd verwacht dat zij vaker lid zouden zijn van een sportverband met veel etnisch overbruggend sociaal kapitaal, dan allochtonen waarvan de sociale achtergrondkenmerken niet overeenkomen met die van autochtonen. Een reden voor dit verrassende verband kan zijn dat allochtonen die lang in Nederland wonen meer mogelijkheden hebben tot zelforganisatie. Zij hebben bijvoorbeeld meer kennis over de manier waarop in Nederland verenigingen kunnen worden opgezet dan allochtonen die pas kort in Nederland wonen.

Een ander resultaat dat in tegenspraak is met de *Soort zoekt soort hypothesen*, is dat naarmate allochtonen hoger opgeleid zijn, zij minder vaak sporten in een allochtoon team in een etnisch gemengde vereniging dan in een allochtoon team in een allochtone vereniging (B -.143). Deze verrassende samenhang is mogelijk een gevolg van een schijnsamenhang. Surinamers zijn namelijk hoger opgeleid dan Turken (zie bijlage 2). Daarnaast sporten Surinamers vaker in een allochtone vereniging dan in een etnisch gemengde vereniging dan allochtonen van Turkse afkomst (zie tabel 3). Hierdoor lijkt het dat hoog opgeleide

allochtonen minder vaak sporten in een allochtoon team in een etnisch gemengde vereniging dan in een allochtoon team in een allochtone vereniging, dan laag opgeleide allochtonen.

Dat Antillianen (O.R.=3.6), Turken (O.R.=4.5) en Marokkanen (O.R.=4.4) ongeveer vier keer vaker lid zijn van een etnisch gemengde vereniging dan van een allochtone vereniging dan Surinamers, is een opmerkelijk resultaat. Surinamers voelen zich namelijk meer Nederlander dan Turken en Marokkanen (SCP, 2007). Dit onverwachte resultaat is mogelijk het gevolg van het feit dat Surinamers beter Nederlands spreken dan Turken en Marokkanen (zie tabel 10). Dit vergroot namelijk hun mogelijkheden tot zelforganisatie. Dat Antillianen vaker lid zijn van een etnisch gemengde sportvereniging dan van een allochtone sportvereniging dan Surinamers, is niet op deze manier te verklaren. Zij beheersen de Nederlandse taal immers evengoed als Surinamers (zie tabel 10). Antillianen zijn echter minder vaak lid zijn van een voetbal- of cricketvereniging dan Surinamers, maar doen vaker aan vechtsporten en honkbal (zie bijlage 3). Onder voetbal- en cricketverenigingen is het percentage allochtone verenigingen hoog, terwijl er bijvoorbeeld geen allochtone vechtsportverenigingen zijn (zie bijlage 4). Dit kan de reden zijn waarom Surinamers vaker lid zijn van een allochtone sportvereniging dan van een etnisch gemengde sportvereniging.

4.1.2 Multivariate toetsing Soort zoekt soort hypothesen

In deze paragraaf wordt de multivariate toetsing van de *Soort zoekt soort hypothesen* besproken. Hiermee wordt getoetst of de in de bivariate analyses gevonden verbanden, blijven bestaan als wordt gecontroleerd voor de overige sociale achtergrondkenmerken. Om dit te toetsen is een multinomiale logistische regressie uitgevoerd. Hiervan zijn in tabel 4 de regressiecoëfficiënten en de odds ratio's (O.R.) weergegeven. Net als bij de bivariate analyses zijn allochtonen die sporten in een allochtoon team in een allochtone vereniging de referentiecategorie.

Naarmate allochtonen langer in Nederland wonen op het moment dat zij lid worden van een sportvereniging, sporten zij minder vaak in een etnisch gemengd team in een etnisch gemengde vereniging dan in een allochtoon team in een allochtone vereniging (B -.067). Dit komt overeen met de bivariate resultaten.

De samenhang tussen het aantal jaren opleiding en de etnische samenstelling van het sportverband is na controle voor etnische achtergrond alleen nog significant bij een alfa van .10. Gezien dit resultaat lijkt er, zoals in paragraaf 4.1.1 is besproken, een schijnsamenhang te zijn tussen het aantal jaren opleiding en de etnische samenstelling van het sportverband.

Samengevat zijn er vrijwel geen resultaten die in overeenstemming zijn met de verwachtingen in de *Soort zoekt soort hypothesen*. Allochtonen met sociale achtergrondkenmerken die overeenkomen met die van autochtone Nederlanders, hebben eerder weinig, dan veel etnisch overbruggend sociaal kapitaal in hun sportverband. Hierdoor lijkt het dat de mate van integratie voorafgaand aan het lid worden van een sportvereniging geen invloed heeft op de etnische samenstelling van het sportverband waarin allochtonen sporten.

Tabel 4 Multivariate regressiecoëfficiënten van multinomiale logistische regressieanalyse van sociale achtergrondkenmerken op etnische samenstelling van het sportverband. Odds Ratio (O.R.) tussen haakjes.

Variabele	Allochtoon team in etnisch gemengde vereniging ^a	Etnisch gemengd team in etnisch gemengde vereniging ^a
Intercept	-1.624	1.641
Jaren in Nederland	.007 (1.008)	-.067*** (.935)
Leeftijd bij aankomst in Nederland	.50** (1.051)	-.076*** (.927)
Jaren opleiding	-.095* (.910)	-.112* (.894)
Antillianen versus Surinamers	1.039* (2.827)	1.200*** (3.320)
Marokkanen versus Surinamers	1.664*** (5.280)	-.626* (.535)
Turken versus Surinamers	1.608*** (4.995)	.708* (2.029)

N=442 *sig<.1 **sig<.05 ***sig<.01

^a Referentiecategorie: Allochtoon team in allochtone vereniging

Bron: NWO onderzoek Sport en Multiculturaliteit

4.2 Toetsing hypothesen met betrekking tot mate van integratie

4.2.1 Bivariate toetsing hypothesen met betrekking tot mate van integratie

In tabel 5 is de bivariate samenhang tussen de etnische samenstelling van het sportverband en de verschillende indicatoren van de drie aspecten van integratie te zien. Een somteken staat voor een sterkere mate van integratie voor allochtonen die sporten in een bepaalde etnische samenstelling in vergelijking met de referentiecategorie. Per indicator van integratie wordt dit apart weergegeven. Het eerste somteken in tabel 5 betekent bijvoorbeeld dat allochtonen die sporten in een etnisch gemengd team in een etnisch gemengde vereniging door de contacten in de sport, meer te weten zijn over de Nederlandse leefwijze en gewoonten, dan allochtonen die sporten in een allochtoon team in een allochtone vereniging. Een minteken betekent een zwakkere mate van integratie op de betreffende indicator daarvan, dan de referentiecategorie. Bij een nul is er tussen beide groepen respondenten geen verschil in mate van integratie. Voor deze bivariate toetsing zijn bij afhankelijke variabelen met een continu meetniveau,

variantieanalyses uitgevoerd, en bij categorische afhankelijke variabelen, chi-kwadraat toetsen. De onafhankelijke variabele (hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband) bestaat namelijk uit drie categorieën.

Het eerste aspect van integratie dat besproken wordt is sociaal-culturele integratie. Dit is geoperationaliseerd als de mate van contact met autochtonen buiten de sport en de oriëntatie op de Nederlandse samenleving. Wat betreft contact met autochtonen buiten de sport, is alleen gevraagd naar autochtone kennissen die allochtonen via de sportvereniging hebben leren kennen. Daardoor kunnen we het aantal autochtonen, die allochtonen via de sport hebben leren kennen en met wie zij ook daarbuiten contact hebben, alleen vergelijken tussen allochtonen die sporten in een etnisch gemengd team in een etnisch gemengde vereniging, en allochtonen die sporten in een allochtoon team in een etnisch gemengde vereniging. Hier is geen verschil gevonden.

Tabel 5 Bivariate toetsing hypothesen met betrekking tot mate van integratie vergeleken voor allochtonen die sporten in naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden.

Naar etnische samenstelling verschillend sportverband	All. team in etn. gem. SV vs. all. Team in all. SV	Etn. gem. team in etn. gem. SV vs. all. team in all. SV	Etn. gem. team in etn. gem. SV vs. all. team in etn. gem. SV
Sociaal-culturele integratie:			
Aantal autochtonen van de vereniging met wie ook contact is buiten de sport (N=153)*			0
Geleerd over Nederland	+	+	0
Stemgedrag (wel stemmen)	+	+	-
Kijkgedrag TV	0	0	0
Beheersing Nederlands	-	0	+
Attitudes:			
Veralgemeend vertrouwen	0	0	0
Houding ten opzichte van autochtonen	+	+	0
Economische integratie:			
Inkomen	0	0	0
Arbeidsmarktparticipatie (werkend)	0	0	0

N=444, sig.<.05

Bron: NWO onderzoek Sport en Multiculturaliteit

Allochtonen die lid zijn van een etnisch gemengde sportvereniging hebben door de contacten in de sport meer geleerd over de Nederlandse gewoonten en leefwijze, dan allochtonen die lid zijn van een allochtone sportvereniging. De etnische samenstelling van het team binnen een

etnisch gemengde vereniging maakt hierbij geen verschil. Voor stemgedrag vinden we hetzelfde resultaat: allochtonen die lid zijn van een etnisch gemengde sportvereniging stemmen vaker dan allochtonen die lid zijn van een allochtone sportvereniging. Deze resultaten zijn in overeenstemming met de *Heterofiliehypothese*. Deze hypothese luidt namelijk dat, hoe meer etnisch overbruggend sociaal kapitaal allochtonen hebben in hun sportverband, des te sterker zij sociaal-cultureel geïntegreerd zijn in een ontvangende samenleving.

Als we kijken naar stemgedrag, valt op dat allochtonen die sporten in een etnisch gemengd team in een etnisch gemengde vereniging, bij de laatste verkiezingen minder vaak hebben gestemd dan allochtonen die sporten in een allochtoon team in een etnisch gemengde vereniging. Dit spreekt de *Heterofiliehypothese* tegen. Een mogelijke oorzaak hiervan kan zijn, dat allochtonen die sporten in een allochtoon team in een etnisch gemengde vereniging, vaker geconfronteerd worden met het idee dat zij een aparte groep zijn in de vereniging en de samenleving, dan allochtonen die sporten in een sportverband met een andere etnische samenstelling. Het is mogelijk dat zij hier onderling veel over praten en dat dit de interesse in de landelijke politiek opwekt.

Een opmerkelijk resultaat is dat allochtonen die sporten in een allochtoon team in een etnisch gemengde vereniging, minder goed Nederlands spreken dan allochtonen die sporten in een allochtoon team in een allochtone vereniging. Een mogelijke oorzaak hiervan, is dat Surinamers minder vaak lid zijn van een allochtoon team in een etnisch gemengde sportvereniging dan Antillianen, Turken en Marokkanen (zie tabel 4). Surinamers spreken namelijk beter Nederlands dan Turken en Marokkanen (zie tabel 10). Het lijkt dus zo te zijn dat een bepaalde groep allochtonen (Surinamers), die voorafgaand aan het lid worden van de sportvereniging al beter Nederlands spreekt, minder vaak lid is van een etnisch gemengde sportvereniging dan de andere groepen allochtonen. Een andere reden kan zijn dat de leden van een allochtoon team in een etnisch gemengde sportvereniging, zich proberen te onderscheiden van de rest van de vereniging door een andere taal te spreken dan de voertaal binnen de vereniging.

Het tweede aspect van integratie, attitudes, heeft twee indicatoren: algemeen vertrouwen en de houding ten opzichte van autochtonen. Allochtonen die, onafhankelijk van de etnische samenstelling van het team, sporten in een etnisch gemengde vereniging, zijn door de contacten via de sport, positiever gaan denken over autochtonen dan allochtonen die sporten in een allochtone vereniging. Dit is in overeenstemming met de *Contacthypothese*. De

mate van algemeen vertrouwen van allochtonen hangt niet samen met de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband.

Als we kijken naar de mate van economische integratie, blijken de kans op een baan en de hoogte van het netto inkomen van een gezin, niet te verschillen voor allochtonen die lid zijn van naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden. Dit spreekt de *Arbeid- en inkomenshypothese* tegen.

4.2.2 Toetsing Vrijwilligerswerkhypothese

Als de samenhang tussen het verrichten van vrijwilligerswerk en de mate van integratie significant is bij een alfa van .05, zijn in tabel 6 de regressiecoëfficiënten weergegeven. Allochtonen die lid zijn van een bestuur of een commissie van een sportvereniging, spreken beter Nederlands dan allochtonen die geen vrijwilligerswerk verrichten bij een sportvereniging. Dit kan het gevolg zijn van het feit dat vrijwilligers veel met elkaar, en met mensen van buiten de eigen vereniging, communiceren. Allochtonen die vrijwilligerswerk verrichten bij een sportvereniging hebben ook meer algemeen vertrouwen dan allochtonen die dit niet doen. Dit is mogelijk het gevolg van het feit dat mensen die zitting hebben in een bestuur of commissie, bepaalde taken leren toevertrouwen aan andere mensen.

Tabel 6 Regressiecoëfficiënten (B) van vrijwilligerswerk op mate van integratie.

Variabele	Beheersing Nederlands	Algemeen vertrouwen
Constant	2.320	-.744
Vrijwilligerswerk	.245***	.469**
All. team in etn. gem. SV vs. all. team in all. SV	-.072	-.100
Etn. gem. team in etn. gem. SV vs. all. team in all. SV	.100	.139
Vrijwilligerswerk * All. team in etn. gem. SV vs. all. team in all. SV	-.196	-.811*
Vrijwilligerswerk * Etn. gem. team in etn. gem. SV vs. all. team in all. SV	-.099	-.696*
	N=419	N=426

Gecontroleerd voor sociale achtergrondkenmerken, mate van contact met autochtonen in de werkomgeving en mate van contact met autochtonen in de woonomgeving. Bron: NWO onderzoek Sport en Multiculturaliteit

De samenhang tussen het verrichten van vrijwilligerswerk bij een sportvereniging en de mate van integratie op de hierboven genoemde indicatoren, wordt niet sterker als de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband groter wordt. Dit spreekt de, in de *Vrijwilligerswerkhypothese* verwachte interactiesamenhang, tegen.

4.2.3 Multivariate toetsing hypothesen met betrekking tot mate van integratie

In deze paragraaf worden de multivariate analyses met betrekking tot de samenhang tussen de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal en de mate van integratie buiten de sport beschreven. Dit wordt per aspect van integratie afzonderlijk gedaan. De onafhankelijke variabele is een categorische variabele. Bij afhankelijke variabelen met een continu meetniveau zijn daarom regressieanalyses uitgevoerd. Bij categorische afhankelijke variabelen zijn logistische regressies uitgevoerd.

Iedere hypothese wordt getoetst aan de hand van drie modellen. Het eerste model bevat enkel de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband als onafhankelijke variabele. Het tweede model wordt uitgebreid met de variabelen die ook bij de *Soort zoekt soort hypothesen* gebruikt zijn als onafhankelijke variabelen. Ten slotte worden in model 3, drie controlevariabelen en de variabele vrijwilligerswerk, toegevoegd. De resultaten van de analyses worden alleen in een tabel weergegeven, als in het derde model een significante samenhang ($\alpha .05$) is gevonden tussen de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband en de mate van integratie op de betreffende indicator daarvan.

Sociaal-culturele integratie

Allochtonen die sporten in een etnisch gemengd team in een etnisch gemengde vereniging, hebben buiten de sport meer contact met autochtonen die zij via de sportvereniging hebben leren kennen, dan allochtonen die sporten in een allochtoon team in een etnisch gemengde vereniging (zie tabel 7). Dit komt overeen met de *Heterofiliehypothese*.

In tabel 8 is te zien dat allochtonen die lid zijn van een etnisch gemengde sportvereniging, door de contacten in de sport, meer te weten zijn gekomen over de Nederlandse gewoonten en leefwijze, dan allochtonen die lid zijn van een allochtone sportvereniging. Dit is in overeenstemming met de *Heterofiliehypothese*. Verder blijkt dat Turken en Marokkanen, door contacten in de sport, meer hebben geleerd over de Nederlandse gewoonten en leefwijze dan Surinamers en Antillianen. Dit kan het gevolg zijn van het feit dat Surinamers en Antillianen, vanwege hun koloniale achtergrond, voorafgaand aan het lid van een sportvereniging al meer kennis hebben van de Nederlandse cultuur dan Turken en Marokkanen. Door de koloniale achtergrond hebben Surinamers en Antillianen namelijk van jongs af aan te maken met Nederland. Daardoor is het mogelijk dat zij op school bijvoorbeeld al dingen te horen krijgen over de Nederlandse cultuur of geschiedenis. Turken en

Marokkanen komen vaak pas in aanraking met de Nederlandse cultuur als zij naar Nederland emigreren. De samenhang tussen de etnische samenstelling van het sportverband en hoeveel allochtonen door contact met autochtonen in de sport hebben geleerd over de Nederlandse gewoonten en leefwijze, blijft significant (sig.01) na controle voor sociale achtergrondkenmerken van allochtonen. Dit lijkt de *Integratie door menging hypothese* te bevestigen.

Volgens de *Heterofiliëhypothese* zouden allochtonen met veel etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband, vaker stemmen dan allochtonen met weinig etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband. In tabel 9 is te zien dat allochtonen die lid zijn van een etnisch gemengde sportvereniging, bij de laatste verkiezingen inderdaad vaker hebben gestemd dan allochtonen die lid zijn van een allochtone sportvereniging.

Allochtonen die sporten in een etnisch gemengd team in een etnisch gemengde vereniging, spreken beter Nederlands dan allochtonen die sporten in een allochtoon team in een etnisch gemengde vereniging (zie tabel 10). Dit komt overeen met de *Heterofiliëhypothese*. De etnische samenstelling van de sportvereniging hangt niet samen met de beheersing van het Nederlands. Een goede beheersing van de Nederlandse taal lijkt daarom vooral samen te hangen met direct contact met autochtonen. Contacten via werk (B .102) en vrijwilligerswerk (B .245) hangen namelijk ook samen met de kennis van de taal. Ondanks het feit dat de samenhang tussen het verrichten van vrijwilligerswerk en de beheersing van het Nederlands significant blijft na controle voor controlevariabelen, is de causaliteit van dit verband discutabel. Het is namelijk goed mogelijk dat werkgevers en organisaties waar iemand vrijwilligerswerk verricht, de voorkeur geven aan mensen die goed Nederlands spreken.

Tabel 7 Regressiecoëfficiënten (B) hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband op het aantal autochtonen van de sportvereniging waar allochtonen ook buiten de sport mee omgaan.

Variabele	Model 1	Model 2	Model 3
Constant	2.078	2.707	2.593
Etnisch gemengd team in etnisch gemengde vereniging (ref. cat.)	0	0	0
Allochtoon team in etnisch gemengde vereniging	-.249	-.367*	-.480**
Leeftijd bij aankomst in Nederland		.037*	.042**
Tijd in Nederland op moment van lid worden van sportvereniging		0.031**	.032**
Aantal jaren opleiding genoten		-.023	-.017
Antillianen versus Surinamers		.086	-.021
Turken versus Surinamers		.175	.080
Marokkanen versus Surinamers		-.475	-.549**
Mate van contact met autochtonen in werkomgeving		-.178	-.158*
Mate van contact met autochtonen in woonomgeving		.073	.098
Leeftijd		-.021	-.023
Vrijwilligerswerk			-1.259*
Vrijwilligerswerk*etnisch gemengd team in etnisch gemengde vereniging			1.201
Vrijwilligerswerk*allochtoon team in etnisch gemengde vereniging			1.822**
*sig<.10 sig**<.05 sig<.01	N=152	N=152	N=152
Bron: NWO onderzoek Sport en Multiculturaliteit.			

Tabel 8 Regressiecoëfficiënten (B) hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband op hoeveel allochtonen geleerd hebben over Nederland.

Variabele	Model 1	Model 2	Model 3
Constant	2.025	2.400	2.783
Allochtoon team in allochtone vereniging (ref.cat.)	0	0	0
Allochtoon team in etnisch gemengde vereniging	.463***	.319**	.425***
Etnisch gemengd team in etnisch gemengde vereniging	.456***	.445***	.404***
Leeftijd bij aankomst in Nederland		.007	-.008
Tijd in Nederland op moment van lid worden van sportvereniging		-.002	.012
Aantal jaren opleiding genoten		-.044*	-.042*
Antillianen versus Surinamers		.110	.172
Turken versus Surinamers		.337***	.337**
Marokkanen versus Surinamers		.328*	.371**
Mate van contact met autochtonen in werkomgeving			-.125**
Mate van contact met autochtonen in woonomgeving			-.050
Leeftijd			.017
Vrijwilligerswerk			.203
Vrijwilligerswerk*etnisch gemengd team in etnisch gemengde vereniging			.010
Vrijwilligerswerk*allochtoon team in etnisch gemengde vereniging			-.321
*sig<.10 **sig<.05 ***sig<.01	N=442	N=442	N=442
Bron: NWO onderzoek Sport en Multiculturaliteit.			

Tabel 9 Regressiecoëfficiënten (B) hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband op stemgedrag (logistische regressie).

Variabele	Model 1	Model 2	Model 3
Constant	.058	-3.929	-4.905
Allochtoon team in allochtone vereniging (ref.cat.)	0	0	0
Allochtoon team in etnisch gemengde vereniging	.704***	.918***	1.068***
Etnisch gemengd team in etnisch gemengde vereniging	.369	.677**	.582*
Leeftijd bij aankomst in Nederland		.052***	-.033
Tijd in Nederland op moment van lid worden van sportvereniging		.045	-.001
Aantal jaren opleiding genoten		.232***	.242***
Antillianen versus Surinamers		-.808**	-.298
Turken versus Surinamers		-.068	.199
Marokkanen versus Surinamers		.344	.590
Mate van contact met autochtonen in werkomgeving			-.047
Mate van contact met autochtonen in woonomgeving			-.092
Leeftijd			.088***
Vrijwilligerswerk			.485
Vrijwilligerswerk*etnisch gemengd team in etnisch gemengde vereniging			.409
Vrijwilligerswerk*allochtoon team in etnisch gemengde vereniging			-.500
*sig<.10 **sig<.05 ***sig<.01	N=440	N=440	N=440

Bron: NWO onderzoek Sport en Multiculturaliteit

Tabel 10 Regressiecoëfficiënten (B) hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband op beheersing van de Nederlandse taal.

Variabele	Model 1	Model 2	Model 3
Constant	2.865	2.962	2.420
Etnisch gemengd team in etnisch gemengde vereniging (ref.cat.)	0	0	0
Allochtoon team in etnisch gemengde vereniging	-.249***	-.113	-.172**
Allochtoon team in allochtone vereniging	-.081	-.054	-.100
Leeftijd bij aankomst in Nederland		-.006	-.019***
Tijd in Nederland op moment van lid worden van sportvereniging		.004	-.002
Aantal jaren opleiding genoten		.002	-.004
Antillianen versus Surinamers		-.128	-0.44
Turken versus Surinamers		-.373***	-.300***
Marokkanen versus Surinamers		-.070	-.044
Mate van contact met autochtonen in werkomgeving			.102***
Mate van contact met autochtonen in woonomgeving			.037
Leeftijd			.008
Vrijwilligerswerk			.245***
Vrijwilligerswerk*etnisch gemengd team in etnisch gemengde vereniging			-.099
Vrijwilligerswerk*allochtoon team in etnisch gemengde vereniging			-.196
*sig<.10 **sig<.05 ***sig<.01	N=440	N=440	N=440

Bron: NWO onderzoek Sport en Multiculturaliteit

Attitudes

De indicatoren van attitudes zijn algemeen vertrouwen en houding ten opzichte van autochtone Nederlanders. In de *Contacthypothese* wordt onder andere verwacht dat allochtonen met veel etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband, meer algemeen vertrouwen hebben dan allochtonen met weinig etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband. Uit de multivariate analyses blijkt echter dat dit niet het geval is. Het verrichten van vrijwilligerswerk hangt wel samen met de mate van algemeen vertrouwen. Allochtonen die vrijwilligerswerk verrichten in een sportvereniging, hebben meer algemeen vertrouwen dan allochtonen die dit niet doen. Dit komt overeen met de verwachting in de *Vrijwilligerswerkhypothese*. Het is opmerkelijk dat allochtonen die vrijwilligerswerk verrichten bij een etnisch gemengde sportvereniging, minder algemeen vertrouwen hebben dan allochtonen die vrijwilligerswerk verrichten bij een allochtone sportvereniging (zie tabel 6, sig<.10). Dit kan het gevolg zijn van discriminatie binnen etnisch gemengde sportverenigingen (Verweel et al., 2005). Verweel et al. veronderstellen dat het mogelijk is dat in het bestuur of in commissies in etnisch gemengde sportverenigingen, de leidinggevende posities vaker worden bekleed door autochtonen dan door allochtonen. Leidinggevende taken doen een groter beroep op het vertrouwen in andere mensen dan uitvoerende taken. Daardoor is het mogelijk dat mensen die leiding geven in een bestuur of commissie, een sterker algemeen vertrouwen ontwikkelen dan mensen die geen leiding geven. In tabel 6 is te zien dat de samenhang tussen de etnische samenstelling van het sportverband en de mate van algemeen vertrouwen niet significant is. Daarom kan hier niet worden gesproken van een interactie-effect.

In tabel 11 is te zien dat allochtonen die lid zijn van een etnisch gemengde sportvereniging, positiever denken over autochtonen dan allochtonen die lid zijn van een allochtone sportvereniging. Deze samenhang blijft significant na controle voor sociale achtergrondkenmerken. Dit lijkt de *Integratie door menging hypothese* te bevestigen. De etnische samenstelling van het team hangt niet samen met hoe positief allochtonen denken over autochtonen.

Samengevat wordt de *Contacthypothese* alleen bevestigd voor de houding ten opzichte van autochtonen: allochtonen die sporten in een etnisch gemengde vereniging, denken positiever over autochtonen dan allochtonen die lid zijn van een allochtone sportvereniging. De etnische samenstelling van het sportverband hangt niet samen met de mate van algemeen vertrouwen. Dit kan een gevolg zijn van het feit dat contact met andere mensen (of dit nu met autochtonen of allochtonen is) bijdraagt aan de mate van algemeen vertrouwen. Voor

allochtonen leidt contact met autochtonen dus niet automatisch tot een grotere mate van algemeen vertrouwen. Contact met mensen van een bepaalde sociale bevolkingsgroep, kan wel het vertrouwen in deze specifieke groep vergroten.

Tabel 11 Regressiecoëfficiënten (B) hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband op houding ten opzichte van autochtonen.

Variabele	Model 1	Model 2	Model 3
Constant	2.095	1.955	2.129
Allochtoon team in allochtone vereniging (ref.cat.)	0	0	0
Allochtoon team in etnisch gemengde vereniging	.277***	.226***	.234***
Etnisch gemengd team in etnisch gemengde vereniging	.252***	.314***	.327***
Leeftijd bij aankomst in Nederland		.015***	.022***
Tijd in Nederland op moment van lid worden van sportvereniging		.007*	.011**
Aantal jaren opleiding genoten		-.009	-.009
Antillianen versus Surinamers		-.177**	-.236**
Turken versus Surinamers		.112**	.077
Marokkanen versus Surinamers		.005	-.019
Mate van contact met autochtonen in werkomgeving			-.033
Mate van contact met autochtonen in woonomgeving			.020
Leeftijd			-.008
Vrijwilligerswerk			.036
Vrijwilligerswerk*etnisch gemengd team in etnisch gemengde vereniging			-.106
Vrijwilligerswerk*allochtoon team in etnisch gemengde vereniging			-.066
*sig<.10 **sig<.05 ***sig<.01	N=420	N=420	N=420
Bron: NWO onderzoek Sport en Multiculturaliteit			

Economische integratie

Voor allochtonen hangt de etnische samenstelling van het sportverband niet samen met de kans op een baan. Dit spreekt de *Arbeid- en inkomenshypothese* tegen. Ook de resultaten met betrekking tot de samenhang tussen de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband en inkomen, verwerpen deze hypothese. Het enige dat we zien, is dat allochtonen die sporten in een etnisch gemengd team in een etnisch gemengde vereniging, een hoger inkomen hebben dan allochtonen die sporten in een allochtoon team in een etnisch gemengde vereniging (zie tabel 12, model 3). Mijn veronderstelling is dat hier sprake is van een interpretatiesamenhang, waarbij kennis van de Nederlandse taal belangrijk is voor de hoogte van het inkomen van allochtonen. De hoogte van het inkomen correleert namelijk met de beheersing van de Nederlandse taal (sig<.01).

Tabel 12 Regressiecoëfficiënten (B) hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband op inkomen.

Variabele	Model 1	Model 2	Model 3
Constant	3.556	2.068	1.164
Etnisch gemengd team in etnisch gemengde vereniging (ref.cat.)	0	0	0
Allochtoon team in etnisch gemengde vereniging	-.149	-.254	-.461**
Allochtoon team in allochtone vereniging	.170	-.052	-.164
Leeftijd bij aankomst in Nederland		.015	-.017
Tijd in Nederland op moment van lid worden van sportvereniging		.014	-.004
Aantal jaren opleiding genoten		.118***	.116***
Antillianen versus Surinamers		-.942***	-.723***
Turken versus Surinamers		-.068	.064
Marokkanen versus Surinamers		-.510**	-.444**
Mate van contact met autochtonen in werkomgeving			.116*
Mate van contact met autochtonen in woonomgeving			.073
Leeftijd			.025*
Vrijwilligerswerk			.354
Vrijwilligerswerk*etnisch gemengd team in etnisch gemengde vereniging			-1.074**
Vrijwilligerswerk*allochtoon team in etnisch gemengde vereniging			.236
*p<.1 **p<.05 ***<.01	N=407	N=407	N=407

Bron: NWO onderzoek Sport en Multiculturaliteit

4.2.4 Samenvatting multivariate toetsing hypothesen met betrekking tot integratie

Tabel 13 geeft de multivariate samenhang weer tussen de etnische samenstelling van het sportverband en de mate van integratie op verschillende indicatoren daarvan. In paragraaf 4.2.1 zijn in tabel 5 de bivariate resultaten op dezelfde manier weergegeven. Als we beide tabellen met elkaar vergelijken, zien we dat de in de bivariate toetsing gevonden samenhangen, ook na controle voor overige factoren die van invloed kunnen zijn op de mate van integratie van allochtonen, in vrijwel alle gevallen significant blijven.

Als alle hypothesen bevestigd zouden worden, zouden enkel somtekens te zien zijn in tabel 13. In plaats van de 25 verwachte somtekens zien we er slechts negen. De analyses zijn ook uitgevoerd voor een afhankelijke variabele met een continue schaal (het percentage allochtonen in het sportteam). De resultaten die hieruit voortkwamen, waren gelijk aan de analyses die gepresenteerd zijn in dit hoofdstuk. Deze analyses worden niet weergegeven. In het volgende, afsluitende hoofdstuk, wordt beschreven hoe deze resultaten in relatie met de centrale vraagstelling geïnterpreteerd kunnen worden.

Tabel 13 Multivariate toetsing hypothesen met betrekking tot integratie voor allochtonen die sporten in naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden.

Naar etnische samenstelling verschillend sportverband	All. team in etn. gem. SV vs. all. team in all. SV	Etn. gem. team in etn. gem. SV vs. all. team in all. SV	Etn. gem. team in etn. gem. SV vs. all. team in etn. gem. SV
Sociaal-culturele integratie:			
Aantal autochtonen van de vereniging met wie ook contact is buiten de sport (N=153)*			+
Geleerd over Nederland	+	+	0
Stemgedrag (wel stemmen)	+	+	+
Kijkgedrag TV	0	0	0
Beheersing Nederlands	0	0	0
Attitudes:			
Veralgemeend vertrouwen	0	0	0
Houding ten opzichte van autochtonen	+	+	0
Economische integratie:			
Inkomen	0	0	+
Arbeidsmarktparticipatie (werkend)	0	0	0

N=445, sig.<.05

Gecontroleerd voor: sociale achtergrondkenmerken, mate van contact met autochtonen in de werkomgeving en mate van contact met autochtonen in de woonomgeving. Bron: NWO onderzoek Sport en Multiculturaliteit

5. Conclusie en discussie

5.1 Conclusie

In deze studie wordt antwoord gegeven op de volgende probleemstelling: *In hoeverre verschilt de mate van integratie van allochtonen die lid zijn van naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden, en wat is hier de oorzaak van?* Hierbij is gekeken naar drie naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden. Dit zijn allochtone teams in allochtone verenigingen, allochtone teams in etnisch gemengde verenigingen, en etnisch gemengde teams in etnisch gemengde verenigingen. Om tot een antwoord op de probleemstelling te komen zijn vier onderzoeksvragen behandeld.

De eerste onderzoeksvraag gaat in op de vraag of sociale achtergrondkenmerken van allochtonen bepalen in welke etnische samenstelling zij sporten. De verwachting was dat hoe meer de sociale achtergrondkenmerken van allochtonen overeenkomen met die van autochtone Nederlanders, des te meer etnisch overbruggend sociaal kapitaal zij hebben in hun sportverband. Deze voorspelling wordt de *Soort zoekt soort hypothese* genoemd. In andere woorden luidt deze als volgt: hoe sterker allochtonen geïntegreerd zijn in de Nederlandse samenleving, des te meer etnisch overbruggend sociaal kapitaal zij hebben in hun sportverband. Deze hypothese is getoetst voor vier verschillende sociale achtergrondkenmerken: het aantal jaren dat allochtonen in Nederland wonen op het moment dat zij lid worden van een sportvereniging, de leeftijd van allochtonen bij aankomst in Nederland, het opleidingsniveau, en de etnische achtergrond van allochtonen. We hebben gezien dat de *Soort zoekt soort hypothese* voor geen van deze kenmerken wordt bevestigd. De mate van integratie van allochtonen voorafgaand aan het lid worden van een sportvereniging, lijkt dus geen invloed te hebben op de keuze voor een sportverband met een bepaalde etnische samenstelling. In theoretisch perspectief is dit in tegenspraak met de theorie van Bourdieu. Hij veronderstelt namelijk dat mensen in hun vrije tijd, en dus ook via de sportvereniging, in contact willen komen met mensen uit dezelfde sociale bevolkingsgroep.

De tweede onderzoeksvraag gaat in op de samenhang tussen de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal en de mate van integratie van allochtonen buiten de sport. Op basis van theoretische argumenten is integratie verdeeld in drie verschillende aspecten: sociaal-culturele integratie, attitudes en economische integratie. Per aspect van integratie is een op zichzelf staande hypothese geformuleerd. Dit zijn de *Heterofiliehypothese* voor de mate van sociaal-culturele integratie, de *Contacthypothese* voor attitudes en de *Arbeid- en*

inkomenshypothese voor de mate van economische integratie. Voor ieder aspect van integratie werd verwacht dat, hoe meer etnisch overbruggend sociaal kapitaal allochtonen hebben in hun sportverband, hoe sterker hun mate van integratie buiten de sport.

De *Heterofiliehypothese* wordt voor vier van de vijf indicatoren van sociaal-culturele integratie gedeeltelijk bevestigd. Voor twee van deze vier bevestigingen (stemgedrag en kennis van Nederlandse gewoonten en leefwijze), geldt dat allochtonen die lid zijn van een etnisch gemengde sportvereniging, in sterkere mate zijn geïntegreerd dan allochtonen die lid zijn van een allochtone sportvereniging. Bij twee andere indicatoren (contact met autochtonen buiten de sport en beheersing van de Nederlandse taal), zien we echter dat allochtonen die sporten in een etnisch gemengd team in een etnisch gemengde vereniging, in sterkere mate zijn geïntegreerd buiten de sport dan allochtonen die sporten in een allochtoon team in een etnisch gemengde vereniging. Bij de eerste twee indicatoren maakt de etnische samenstelling van de sportvereniging dus het verschil, terwijl bij de andere twee indicatoren van sociaal-culturele integratie alleen de etnische samenstelling van het team een rol speelt.

De *Contacthypothese* wordt deels bevestigd. Allochtonen die sporten in een etnisch gemengde sportvereniging zijn, door hun contacten via de sport, positiever gaan denken over autochtone Nederlanders, dan allochtonen die sporten in een allochtone vereniging. De etnische samenstelling van het team is hierbij niet van belang. De hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband hangt niet samen met de mate van algemeen vertrouwen. Het is interessant dat de *Contacthypothese*, zoals deze oorspronkelijk door Allport (1954) is opgesteld, wordt bevestigd. Deze luidt namelijk dat interetnisch contact, als gevolg heeft dat mensen positiever gaan denken over andere bevolkingsgroepen.

De *Arbeid- en inkomenshypothese* wordt enkel bevestigd voor inkomen. Hierbij is alleen de etnische samenstelling van het team van belang. Allochtonen die sporten in een etnisch gemengd team, hebben een hoger inkomen dan allochtonen die sporten in een allochtoon team. Dit lijkt echter het gevolg te zijn van een interpretatiesamenhang. De hoogte van het inkomen correleert namelijk met de beheersing van het Nederlands.

De derde onderzoeksvraag gaat in op het causaliteitsvraagstuk. Hierbij werd verwacht dat een sterke mate van integratie buiten de sport, het gevolg is van een grote hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband (*Integratie door menging hypothese*). Door te controleren voor sociale achtergrondkenmerken van respondenten, is geprobeerd zo goed als het kan, iets te zeggen over de causaliteit. We hebben gezien dat de resultaten uit de multivariate toetsing van de hypothesen met betrekking tot de mate van integratie, vrijwel helemaal gelijk zijn aan de bivariate resultaten. Dit lijkt de *Integratie door*

minging hypothese te bevestigen. Daarnaast worden de *Soort zoekt soort hypothesen* verworpen. Hierdoor lijkt de mate van integratie voorafgaand aan het lid worden van de sportvereniging niet te verschillen tussen allochtonen die sporten bij een etnisch gemengde sportvereniging en allochtonen die sporten bij een allochtone sportvereniging.

In de vierde onderzoeksvraag wordt gekeken naar de samenhang tussen het verrichten van vrijwilligerswerk binnen een sportvereniging, en de mate van integratie van allochtonen buiten de sport. In de *Vrijwilligerswerkhypothese* werd verwacht dat allochtonen die zitting hebben in het bestuur of een commissie van een sportvereniging, in sterkere mate geïntegreerd zijn buiten de sport dan allochtonen die hier geen zitting in hebben. Dit wordt slechts voor één indicator van sociaal-culturele integratie (beheersing van het Nederland), en één indicator van attitudes (algemeen vertrouwen) bevestigd. In geen van deze gevallen is deze samenhang sterker voor allochtonen die sporten in een etnisch gemengd sportverband dan voor allochtonen die sporten in een allochtoon sportverband.

Naar aanleiding van de resultaten kan worden geconcludeerd dat de hoge verwachtingen die veel mensen lijken te hebben van interetnisch contact in de sportvereniging, in zekere mate bijgesteld dienen te worden. Toch is duidelijk geworden dat de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal binnen een sportverband, op een aantal indicatoren van integratie, bijdraagt aan de mate van integratie van allochtonen buiten de sport. Dit is vooral het geval bij sociaal-culturele integratie en bij attitudes. Als we dit resultaat koppelen aan beleid, kan aanbevolen worden dat etnisch gemengde sportverbanden moeten worden ondersteund. Daarnaast dienen beleidsmakers allochtonen te stimuleren te gaan sporten in deze sportverbanden. Dit geldt zowel voor de etnische samenstelling van de vereniging als voor de etnische samenstelling van het team.

Met de beschikbare data kan de mate van integratie van allochtonen die niet sporten helaas niet worden gemeten. De mate van integratie van allochtonen die lid zijn van een allochtone sportvereniging, of van een etnisch gemengde sportvereniging, kan dus niet vergeleken worden met de mate van integratie van niet-sportende allochtonen. Vooralsnog gaan we ervan uit dat ook het lid zijn van een allochtone sportvereniging in zekere mate bijdraagt aan de integratie van allochtonen (Van Bottenburg & Schuyt, 1996). Naar aanleiding van deze veronderstelling wordt, ondanks dat lidmaatschap van een etnisch gemengde sportvereniging waarschijnlijk sterker bijdraagt aan de mate van integratie van allochtonen buiten de sport dan lidmaatschap van een allochtone sportvereniging, aanbevolen het ontstaan en bestaan van allochtone sportverbanden niet te verhinderen. Een tweede argument voor deze aanbeveling is dat veel allochtonen niet de keuze maken tussen sporten in eigen etnische kring

en sporten in een etnisch gemengde vereniging, maar tussen sporten in eigen etnische kring en niet sporten (Janssens, 1999). Of de mate van integratie van allochtonen verschilt tussen sportende allochtonen en niet-sportende allochtonen is een belangrijke vraag voor toekomstig onderzoek.

Als we terugkijken naar de conclusie van Verweel et al. (2005) zien we dat deze, verrassend genoeg, tegenstrijdig is met de resultaten uit mijn onderzoek. Dit heeft twee belangrijke oorzaken. Ten eerste interpreteren Verweel et al. (2005) de grotere hoeveelheid sociaal kapitaal (bijvoorbeeld aantal vrienden) dat allochtonen overhouden aan sporten in een allochtone vereniging dan aan sporten in een etnisch gemengde vereniging, als een sterkere mate van integratie. Hij gaat hierbij echter voorbij aan het feit dat dit alleen etnisch samenbindende contacten zijn. Etnisch samenbindende contacten versterken de integratie van allochtonen buiten de sport niet, en dus ook niet de cohesie in de samenleving als geheel (zie hoofdstuk 2). In mijn studie wordt wel onderscheid gemaakt in etnisch overbruggende en etnisch samenbindende contacten. Dit is een theoretische vooruitgang in vergelijking met het onderzoek van Verweel et al. (2005). Ten tweede beschrijven Verweel et al. in het artikel *Kleurrijke zuilen* enkel percentages. Hij kijkt nergens naar significantie en controleert ook niet voor andere variabelen. In mijn onderzoek is dit wel gedaan. Daarmee is mijn onderzoek methodologisch een vooruitgang ten opzichte van de studie van Verweel et al. (2005).

5.2 Discussie

Over de etnische samenstelling waarin allochtonen sporten en de mate van integratie van allochtonen buiten de sport is geen longitudinale data beschikbaar. Het cross-sectionele databestand dat is gebruikt voor deze studie, betreft in Nederland op dit moment vrijwel het enige databestand op dit gebied. De nadruk in mijn onderzoek ligt daardoor op het beschrijven van het verschil in de mate van integratie van allochtonen die sporten in naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden. Om meer dan enkel vermoedens te kunnen uiten over de causale richting, dient in de toekomst longitudinale data verzameld te worden met betrekking tot dit onderwerp. Het goede van deze studie is dat bij het toetsen van de samenhang tussen de etnische samenstelling van het sportverband en de mate van integratie van allochtonen buiten de sport is, gecontroleerd wordt voor andere factoren die van invloed kunnen zijn op de mate van integratie van allochtonen.

Naast het feit dat met cross-sectionele data geen harde uitspraken kunnen worden gedaan over de causaliteit, zijn er enkele andere zaken waar rekening mee gehouden moet worden bij het interpreteren van de resultaten uit dit onderzoek. Ten eerste is het, door een

frequentere aanwezigheid bij de vereniging, mogelijk dat de actieve leden van sportverenigingen vaker ondervraagd zijn dan mensen die enkel lid zijn van een sportvereniging omdat zij dan kunnen sporten. Ervan uitgaande dat dit bij iedere vereniging het geval is, hoeft dit echter geen probleem te zijn. Iedere respondent heeft dan namelijk ongeveer evenveel contact met andere leden van de sportvereniging. Ten tweede kan de constructvaliditeit verbeterd worden. In veel gevallen hadden de vragen die in de enquête worden gesteld over de integratie buiten de sport, directe connecties met de sport. Een voorbeeld hiervan is: met hoeveel autochtone mensen in de vereniging gaat u ook wel eens om buiten het sporten? Het zou beter zijn geweest respondenten te vragen met hoeveel autochtonen zij omgaan buiten de sport, onafhankelijk van of zij hen wel of niet via de sportvereniging hebben leren kennen. Wat betreft de vraag over de houding van allochtonen ten opzichte van autochtonen, is het juist wel goed geweest dat specifiek naar de gevolgen van de contacten in de sport wordt gevraagd. Hierdoor kan namelijk met meer zekerheid gezegd worden of interetnische contacten in de sport bijdragen aan hoe allochtonen denken over autochtonen.

Een tweede verbeterpunt met betrekking tot de constructvaliditeit, is dat in veel gevallen een andere schaal gebruikt had kunnen worden voor de antwoordmogelijkheden. Bij de beheersing van de Nederlandse taal van de respondent kon de interviewer bijvoorbeeld kiezen uit slechts drie antwoordmogelijkheden. Dit hadden er beter vijf of zeven kunnen zijn. Op die manier is er namelijk meer variatie in de antwoorden.

In deze studie is een indeling gemaakt in drie aspecten van integratie. Het is duidelijk geworden dat de hoeveelheid etnisch overbruggend sociaal kapitaal in het sportverband, samenhangt met indicatoren van sociaal-culturele integratie en attitudes. Het hangt echter niet samen met indicatoren van economische integratie. In vervolgonderzoek naar de relatie tussen het sportgedrag van allochtonen en de mate van integratie, is het daarom aan te bevelen enkel te kijken naar sociaal-culturele integratie en attitudes. Economische integratie kan, met betrekking tot het onderwerp van deze studie, in de toekomst buiten beschouwing worden gelaten. Een tweede belangrijk punt met betrekking tot de aspecten van integratie is dat het, om bindingen te creëren tussen verschillende bevolkingsgroepen in een samenleving, van belang is dat beide groepen positief tegenover elkaar staan. Dit is een belangrijke dimensie van integratie waar in deze studie geen aandacht aan is besteed. Indien autochtonen zich namelijk positief opstellen tegenover nieuwkomers in een samenleving, zullen deze zich namelijk ook makkelijker aanpassen dan wanneer zij negatief benaderd worden.

5.3 Tot slot

Met deze studie kan de indruk gewekt zijn dat de cohesie in een samenleving voor een groot deel afhankelijk is van bindingen tussen allochtonen en autochtonen. Dit is echter maar een gedeelte daarvan. Ook bindingen tussen andere groepen mensen uit de samenleving (bijvoorbeeld tussen rijke en arme autochtonen), dragen bij aan een sterke cohesie in een samenleving. In deze studie is gekeken naar hoe sport kan bijdragen aan de integratie van allochtonen buiten de sport, en in het geheel aan de cohesie binnen een samenleving. Wat dit betreft zijn er twee belangrijke zaken die lezers van deze studie moeten onthouden. Ten eerste is etnisch gemengd sporten slechts een van de middelen die door beleidsmakers ingezet kunnen worden om de integratie van allochtonen in Nederland te bevorderen. Ten tweede is etnisch gemengd sporten niet een wondermiddel waarmee een sterke cohesie in een samenleving gecreëerd kan worden. Etnisch gemengd sporten draagt echter wel bij aan de betrokkenheid van allochtonen bij de ontvangende samenleving en aan een positieve beeldvorming van allochtonen ten opzichte van autochtonen.

Met dit onderzoek is een stap gemaakt in de richting van het beantwoorden van de vraag of etnisch gemengd sporten verschil maakt voor de integratie van allochtonen buiten de sport. Met longitudinale data kan daarin een volgende stap worden gezet. Daarnaast zijn er, met betrekking tot etnisch gemengd sporten en de integratie van allochtonen, nog twee andere vragen die interessant zijn om in de toekomst met longitudinale data te beantwoorden. De eerste is de vraag of het lid zijn van een sportvereniging bijdraagt aan de mate van integratie van allochtonen. De andere is de vraag of autochtonen door interetnisch contact in de sport positiever gaan denken over allochtonen dan autochtonen die sporten in een volledig autochtoon sportverband.

Referenties

- Allport, G. (1954). *The nature of prejudice*. Cambridge: Addison-Wesley.
- Annema, P. (2008, 28 februari). Djellaba's in Brabant, voetbal op zijn kop. *De Volkskrant*, p19.
- Bourdieu, P. (1991). Sport and Social Class. In C. Mukerji, & M. Schudson (Eds) *Rethinking popular culture. Contemporary perspectives in cultural studies* (pp. 357-373). Berkeley: University of California Press.
- CBS (2000). Hoe doet het CBS dat nou? Standaarddefinitie allochtonen. *Index. Centraal Bureau voor de Statistiek*, 2000(10): 24-25.
- Chu, D., Griffey, D. (1985). The contact theory of racial integration: the case of sport. *Sociology of sport journal*, 2: 323-333.
- Coleman, J. S. (1990). *Foundations of social theory*. London: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Dagevos, J. (2001). Perspectief op integratie. Over de sociaal-culturele en structurele integratie van etnische minderheden in Nederland. Den Haag: WRR.
- Dagevos, J. (2005). Minderheden, armoede en sociaal-culturele integratie. *Migrantenstudies*, 21(3): 135-154.
- De Souza Briggs, X. (2002). Social capital and segregation: race, connections, an inequality in America, Harvard University.
- Dotulong, J. (2005, 18 juni). 'Witte vlucht' uit voetbal Randstad. *NRC Handelsblad*.
- Elling, A. (2002). 'Ze zijn er (niet) voor gebouwd': in- en uitsluiting in de sport naar sekse en etniciteit. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Elling, A. (2004). 'We zijn vrienden in het veld'. Grenzen aan sociale binding en 'verbroedering' door sport. *Pedagogiek*, 24(4): 342-360.
- Entzinger, H., Biezeveld, R. (2003). Benchmarking in Immigrant Integration. Rotterdam: European Research Centre on Migration and Ethnic Relations (ERCOMER).
- Gesthuizen, M., Van der Meer, T., and Scheepers, P. (2008). Verenigd door verscheidenheid. *Openbaar bestuur*, februari: 16-22.
- Granovetter (1973). The strength of weak ties. *The American journal of Sociology*, 78(6): 1360-1380.

- Hartmann, D. (2003). What can we learn from sport if we take sport seriously as a racial force? Lessons from C.L.R. James's *Beyond a boundary*. *Ethnic and Racial Studies*, 26(3): 451-483.
- Harvey, J., Levesque, M., Donnoly, P. (2007). Sport volunteerism and social capital. *Sociology of Sport Journal*, 24: 206-223.
- Janssens, J. (1999). *Etnische tweedeling in de sport*. 's Hertogenbosch, Diopter.
- Kammerman, S. (2007, 26 juli). Een barbecue in de buurt werkt niet. Kritiek op aanpak integratie. *NRC Handelsblad*.
- Krouwel, A., Boonstra, N. (2001). Etnische tweedeling in sport en vrijetijdsbesteding? In J.W. Duyvendak & L. Veldboer (red.) *Meeting point Nederland* (pp. 74-100), Amsterdam: Boom.
- Krouwel, A., Boonstra, N., Duyvendak, J.W., Veldboer, L. (2006). A good sport? Research into the capacity of recreational sport to integrate Dutch minorities. *International review for the sociology of sport*, 41(2): 165.
- Ministerie van VWS (2005). *Tijd voor sport*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Ministerie van VWS (2007). *Beleidsagenda 2008. Zorg voor de toekomst*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid en Sport: Interne uitgave.
- Portes, A. (1998). Social capital: its origins and applications in modern sociology. *Annual review of sociology*, 24: 1-24.
- Powers, D. A., Ellison, C.G. (1995). Interracial contact and black racial attitudes: the contact hypothesis and selectivity bias. *Social forces*, 74(1): 205-226.
- Pronk, I. (2007, 28 september). Het 'witten' van zwarte scholen helpt niet. *Trouw*.
- Putnam, R. (2000). *Bowling alone. The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster Paperbacks.
- Putnam, R. D. (2007). E Pluribus Unum: diversity and community in the twenty-first century. *Scandinavian Political Studies*, 30(2): 137-174.
- Scheerder, J., Vanreusel, B., Taks, M., Renson, R. (2002). Social sports participation in Flanders. *International review for the sociology of sport*, 37(2): 219-245.
- SCP (2006). *Rapportage Sport 2006*. Den Haag: SCP.
- SCP (2007). *Jaarrapport integratie 2007*. Den Haag: SCP.
- Sigelman, L., Welch, S. (1993). The contact hypothesis revisited: black-white interaction and positive racial attitudes. *Social forces*, 71(3): 781-795.
- Toqueville de, A. (1969). *Democracy in America*. New York: Doubleday & Company, inc.

- Trouw (2007). Arbeidmarktbeleid / 'Vacature bij voorkeur naar allochtonen'. *Trouw*.
- Ultee, W. C., Arts, W.A., Flap, H.D. (2003). *Sociologie. Vragen, Uitspraken, Bevindingen*. Groningen: Martinus Nijhoff.
- Uslaner, E. (1999). Vrijwilligerswerk en sociaal kapitaal: effecten van vertrouwen en religie op participatie in de Verenigde Staten. In: P.Dekker, *Vrijwilligerswerk vergeleken* (pp.181-205). Den Haag: SCP.
- Van Bottenburg, M., Schuyt, K. (1996). *De maatschappelijke betekenis van sport*. Arnhem: NOC*NSF.
- Van der Leest, J., Janssens, J (2006). Jonge allochtonen en sport, Publicaties en projecten. 's Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Van der Meulen, R. (2007). Alle mensen werden Bruder: lidmaatschap van sportverenigingen, vriendschappen, kennissenkringen, en interetnisch vertrouwen. *Mens & Maatschappij*, 82(2): 155-176.
- Verweel, P., Janssens, J., Roques C. (2005). Kleurrijke zuilen. Over de ontwikkeling van sociaal kapitaal door allochtonen in eigen en gemengde sportverenigingen. *Vrijtijdsstudies*, 23(4): 7-22.
- Weijters, G., Scheepers, P (2003). Verschillen in sociale integratie tussen etnische groepen: beschrijving en verklaring. *Mens & Maatschappij*, 78(2): 144-157.

Bijlagen

Bijlage 1: Respondenten die vrijwilligerswerk verrichten (percentages) in naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden

Naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden

Allochtoon team in allochtone vereniging	13 %
Allochtoon team in etnisch gemengde vereniging	11 %
Etnisch gemengd team in etnisch gemengde vereniging	9 %
Totaal	12 %

N=444

Bron: NWO onderzoek Sport en Multiculturaliteit

Bijlage 2: Bivariate regressiecoëfficiënten (B) van etnische achtergrond op opleidingsniveau

Constant	12.627
Antillianen versus Surinamers	.048
Turken versus Surinamers	-.475**
Marokkanen versus Surinamers	-.127

N=443

Bron: NWO onderzoek Sport en Multiculturaliteit

Bijlage 3: Verdeling respondenten over verschillende sporten per etnisch achtergrond

	Voetbal	Vechtsport	Basketbal	Cricket	Honk/softbal
Surinamers	111	6	16	27	1
Antillianen	9	1	14	0	16
Turken	190	1	0	0	0
Marokkanen	46	5	0	0	0

N=443

Bron: NWO onderzoek Sport en Multiculturaliteit

Bijlage 4: Verdeling respondenten over naar etnische samenstelling verschillende sportverbanden per sport

	Allochtoon team in allochtone vereniging	Allochtoon team in etnisch gemengde vereniging	Etnisch gemengd team in etnisch gemengde vereniging	Totaal
Voetbal	236	79	41	356
Vechtsport	0	2	11	13
Basketbal	13	7	10	30
Cricket	19	0	8	27
Honk/softbal	8	0	9	17

N=433

Bron: NWO onderzoek Sport en Multiculturaliteit